

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De civitate dei

Augustinus, Aurelius

[Freiburg im Breisgau], 1494

[Liber V]

[urn:nbn:de:bsz:31-313420](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-313420)

Liber

Inimicos fluctibus in se redeuntibus obvium. Nec
 consecrauerunt aliquam de az mannam quā
 do de celo manna sumpserunt: nec quando si-
 tientibus aquā percussa petra profudit nym-
 phas lymphasque coluerunt. Sine infans sac-
 cris martis et bellone bella gesserunt: et sine vi-
 ctoria quidem non vicerunt: non eam tamen
 deam sed dei sui munus habuerunt. Sine se-
 getia segetes: sine bobona boues: mella sine
 mellona: poma sine pomona. Et prozsus om-
 nia pro quibus tante falsoz deozum turbe
 romani supplicandum putauerunt: ab vno ve-
 ro deo multo felicitius acceperunt. Et si non in
 eum peccassent impia curiositate: tanquam magi-
 cis artibus seducti ad alienos deos: et ad ido-
 la defluendo: et postremo christum occidendo:
 in eodem regno et si non spatiosiore tamen fe-
 liciore mansissent. Et nunc quod per omnes fere
 terras gentesque dispersi sunt: illius vniuersi veri
 dei prouidentia est: ut quod deozum falsozum vs-
 que quaque simulacra: are: luci: templa: euertun-
 tur: et sacrificia prohibentur: de codicibus eoz-
 rum probetur: quemadmodum hoc fuerit tan-
 to ante prophetatum: ne forte cum legeretur
 in nostris a nobis putaretur esse confictum.
 Nam quod sequitur in volumine sequenti vi-
 dendum est: et hic dandus huius prolixitatis
 modus.

Explicitus est liber quartus.

Incipiunt capitula libri quinti.

- i. Causam romani imperij omnique regno-
rum nec fortuitā esse nec in stellarum
positione consistere.
- ii. De geminorum simili dissimilique val-
titudine.
- iii. De augmento quod ex rota figuli ni-
gidius mathematicus assumpsit in qu-
stione geminorum.
- iiii. De esau et iacob geminis multum in-
ter se morum et actionum qualitate
disparibus.
- v. Quibus modis conuincantur mathe-
matici vanam scientiam profiteri.
- vi. De geminis disparis sexus.
- vii. De electione diei quo vxor ducitur:
quoue in agro aliquid plantatur aut
feritur.
- viii. De his qui non astrozum positionem:
sed connexionem causarū ex dei vo-
luntate pendente fati nomine ap-
pellant.

- ix. De presentia dei et libera hominis vo-
luntate contra ciceronis definitio-
nem.
- x. An voluntatibus hominum aliqua do-
mine necessitas.
- xi. De vniuersali prouidentia dei cuius le-
gibus omnia continentur.
- xii. Quibus moribus antiqui romani me-
ruerunt ut deus verus quamuis non
eum colerent eozum augetet impe-
rium.
- xiii. De amore laudis qui cum sit vitium:
ob hoc virtus putatur: quia per ipsū
vicia maiora cohibent.
- xiiii. De refecando amore laudis humane:
quoniam iustozum gloria omnis in
deo sit.
- xv. De mercede temporali quā deus red-
didit bonis moribus romanz.
- xvi. De mercede scilicet ciuili ciuitatis eter-
ne quibus vtilia sunt romanz exem-
pla virtutū.
- xvii. Quo fructu romani bella gesserint et
quantum his quos vicere contuler-
int.
- xviii. Quia aliena iactantia debeant esse chris-
tiani si aliquid fecerint pro dilectio-
ne eterne patrie: cum tanta romani
gesserint pro humana gloria et ciui-
tate terrena.
- xix. Quomodo inter se differant cupidi-
tas glorie et cupiditas dominationis
- xx. Tam turpiter seruire virtutes huma-
ne glorie quam corporis voluptati.
- xxi. Romanum regnum a deo vero esse
dispositum a quo est omnis potestas
et cuius prouidentia reguntur vni-
uersa.
- xxii. Tempora exitusque belloz ex dei pen-
dere iudicio.
- xxiii. De bello in quo rhadagaisus gotho-
rum demonum cultoz vno die cum in-
gentibus copijs suis victus est.
- xxiiii. Que sit christianozum imperatozum
et que vera felicitas.
- xxv. De prosperitatibus quas constanti-
no imperatozi christiano deus con-
tulit.
- xxvi. De fide et pietate theodosij augusti-
ni.
- xxvii. Contra inuidos inuectio augustini qui
scripserunt contra editos iam libros.

Incipit liber quintus.
Capitulum. i.

Clonia constat omnium rex Caplm. I. 2c. Hic incipit liber quintus in quo beatus augustinus ostendit que fuerit causa et ratio quare deus romanorum imperium auerit et auctum conservauerit. Et habet liber iste. xxvii. ca.

In quorum primo duo facit. q. primo ostendit intentionem suam in libro secundo ibi. Et ergo magnitudinis. incipit suam intentionem persequi. b. Unde si illa dea est. hoc dicitur q. ut dictum fuit superius libro quarto. romani posuerunt felicitatem dea quendam. c. Romanum imperium est. de cuius magnitudine certum est quod tota europa et africa. et tota fere asia per aliquod tempus fuerunt ei subiecte. per quod autem expressius eius magnitudo exprimitur in quibus est liber felicitatis dictatorum romanorum. in quo etiam per quod non habuit dominum simpliciter totius orbis. de diuturnitate hoc eius usque ad tempora augustini dicitur fuit libro. iiii. ca. vii. d. Causa ergo magnitudinis est. Hic incipit persequi suam intentionem in libro. et incipit tractare de fato ut ostendat quod augmentum romani imperii non sit fato ascribendum. sed diuine providentiae. et primo ostendit quod significat noie fati. et quo a fortuna distinguit. secundo ibi illi quod positionem stellarum. et destruit fatum in ea significacione acceptam quod mathematici de fato loquuntur.

Clonia stat omnium rex optatam plenitudinem esse felicitatem quod non est dea sed donum dei: et ideo nullum deum colendum esse ab hominibus nisi quod potest eos facere felices. b. In si illa dea esset sola colenda merito diceretur: Ita sequebatur videamus quod causa deus qui potest et illa bona dare quod bene potest etiam non boni: ac bene etiam non felices: romanum imperium tam magnam tanquam diuturnam esse voluerit. Quia enim si deorum falsorum illa quae colebant multitudinem non fecit: et multa iam diximus et ubi visum fuerit oportet unum esse dicemus. Causa ergo magnitudinis imperii romani: nec sortuita est: nec fatalis sed eorum sententiam suam opinionem quod ea dicitur esse sortuita: quod vel nullas causas habuit: vel non ex aliquo rationabili ordine venientes: et ea fatalia quae propter dei et hominum voluntatem cuiusdam ordinis necessitate contingunt. Provisus diuina providentia regna constituit humana. Quae si propterea quod facta tribuit: quod ipsam dei voluntatem vel praeterea fati noie appellat: sententiam teneat linguam corrigat. Cur enim non hoc praemium dicat quod postea dicitur est: cum ab illo quod quis querit quod dixerit fatum: Nam id homines qui audiunt versitata loquendi consuetudine non intelligunt nisi vim positionis siderum: qualis est quoniam quis nascitur siue precipit: quod aliqui alienant a dei voluntate: aliqui ex illa etiam haec pendere affirmant. Sed illi qui sine dei voluntate decernere opinant sidera: quod agamus: vel quid bonorum habeamus

Cur enim non hominum ratio. vult dicere beatus augustinus quod si quis vult omnia fato attribueret. quod per fatum intelligit dei voluntatem aut praeterea. sicut dicit seneca. ut allegat beatus augustinus infra ca. viii. ipse debet in principio dicere illud quod postea esset dicitur si interrogaret. scilicet. quod intelligit per fatum. et cum assignat quod dicitur in principio dicere. quod si nomen fatum aliter sonat apud compositum loquentium. dicit enim mathematici quod fatum est vis positionis siderum in nauitate vel perceptione alicuius. Sciendum est quod alio modo accipit si nomen fatum. Nam hoc est libro. iiii. de solatione perbe. dicit quod mens diuina in sue simplicitatis arce composita multipliciter rebus gerendis modum statuit. Qui modus cum in ipsa diuina intelligentie puritate respicit puritatem noiam. Et hoc ad ea quae mouent atque disponunt referunt. fatum uero appellatur. nam prudentia est illa ipsa diuina ratio in summo omnium principum constituta quae cuncta disponit. fatum uero inherens mobilibus rebus dispositionem per quam prudentia suis atque praecedit ordinibus prudentia namque cuncta prae cunctis diuersa quaeque infinita complectitur. fatum hoc singula dirigit in motu locis formis ac temporibus distributa. ut haec temporalis explicatio in diuinitate adunata prospectu prudentia sit. Et ad hoc adunatio digesta atque explicata temporibus factum uoluntatis. non quod dicitur ita

mus malorumue pariamur ab auribus omnium repellendi sunt. Non solum eorum quae veram religionem tenent: sed quae deorum qualiumcumque licet falsorum: uolunt esse cultores. Haec enim opinio quid agit alios: nisi ut nullus omnino colat aut rogetur deus. Contra quos modo nobis disputatio non est instituta: sed contra eos qui per defensionem eorum quos deos putant: christiane religioni aduersantur. Illi uero qui positionem stellarum quodammodo decernentium qualis quisque sit: et quod perueniat boni: quodque mali accidat: ex dei voluntate suspendunt: si casus stellarum putant habere hanc potestatem traditam sibi a summo illius potestate: ut volentes ista decernant: magna celo faciunt iniuriam: in cuius uelut clarissimo senatu: ac splendidissima curia opinantur scelera facienda decernit: qualia si aliqua terrena ciuitas decerneret: genere humano decerneret fuerat euerteret. Quae deinde iudicium de hominibus factis deo relinquit: quibus celestis necessitas adhibet: cum deus ille sit et siderum et hominum. Aut si non dicitur stellarum accepta quod dicitur praeterea a summo deo arbitrio suo ista decernere: in talibus necessitatibus ingerendis illius omnino iussa complere ita ne de ipso sententia est: quod indignissimum uisus est de stellarum voluntate sentire. Quae si dicitur stelle significare potius ista quam facere ut quasi locutio quodam sit illa positio praedicens futura non agens: non enim mediocriter doctorum hominum fuit ista sententia: non quod dicitur ita

Deo solo illi ratione q pot fieri p hinc

quid sit et quid forma de...

Mathematicorum opinio est quod stellae non debent fieri a principibus et quod solo fatum dicitur

cerur. A. gellius
 ho lib. v. dicit q
 dorysipus stoice
 phie princeps dis
 fuit fatu sic. fa
 tu est sempiterna
 qda r indeclina
 bilis rez series r
 casibna volent
 scipfam r impli
 cans per eternos
 sequerie ordies
 ex qbo apra atq
 neca est. tu sicut
 dicit. A. gellius
 dorysipus no p
 pter b negat libe
 ni arbitriu. qdus
 ex fato fm ipsu
 pueniat qns dif
 ficultas ad bonu
 faciendu. Poete
 ho fingit tria fa
 ta. s. pncipiū me
 diū r finem vite
 humane. Na clo
 cho regit pncipiū
 lachesis medium
 atropos finē.
 f. Mars itaq
 positus rē. Dice
 bat papa clemēs
 vt in itinerario
 eius habet lib. ix
 cū magis centz re
 nēs in domo sua
 ex retragono re
 specterit mercuri
 um cum saturno
 ad centrum. luna
 ho veniete super
 eū plena in gene
 si diurna efficit
 homicidas. r gla
 dio casuros. san
 guinarios dno
 los. libidinosos.
 maleficos. sacri
 legos. Albuma
 sar lib. v. de iudi
 cīs vnt verbo si
 gnificationis di
 cēs tractatu octa
 no q mars signi
 ficat fm vna sui
 grem interfectio
 nē aut latrocina
 Ca. II.
 a Jero di
 cū bipo
 cratē rē.
 c In hoc ca. ostē
 dit beatus aug.

solēt loqui mathematici: vt
 f verbigrā dicant: mars ita
 positus homicidā significat:
 s homicidā nō facit. Ceru
 tū vt pcedam nō eos vt de
 bent loqui: et a phis accipe
 oportere f monis regulā: ad
 ea pñuncianda: q in sideruz
 positione se putāt repire: qd
 sit de q nihil vnq dicere po
 tuerūt. cur in vita geminoz
 in actiōibus r in euentis: in
 pfectionibus: artibus: hono
 ribus: ceterisq rebus ad hu
 manā vitā pñētibus: atz in
 ipsa morte sit plerūq tanta
 diuersitas: vt silozes eis sint
 qstū ad hec attinet: multi ex
 franei q ipsi inter se gemini
 periguo tēpis interuallo in
 nascēdo sepati: in pceptu au
 tē p vnu pccubitū vno etiam
 momēto seminati. Ca. II.
 a Jero diē hipocra
 c tē nobilissimū medi
 cū scriptū reliquisse
 qsdā frēs cū simul egrotare
 cepissent: r eoz morb eodē
 tpe in guesceret: eodē leua
 ret gemios suspicatū. Quos
 possidonius stoicus multuz
 astrologie deditus: eadē cō
 stitutione astroz natos: ea
 dēq pceptos solebat asse
 re. Ita q medic pñtere cre
 debat ad simillimā tēperiez
 valitudinis: s phs astrolog
 ad vim pstitutionēq siderū
 q fuerat q tpe pcepti natiq
 sūt. In hac cā multo est acce
 ptabilior r de pximo credi
 bilior: pectura medicinalis:
 qm pentes vt erāt corpe af
 fectidū pccuberent. ita pmor
 dia pceptoz affeci potuerūt
 vt psecut ex materno corpe
 poribus incrementi paris va
 litudis nascerēt: Deinde in
 vna domo eisdē alimētis nu
 triti: vbi aerē r loci positioez
 r vim aqru plimū valere ad
 corpus: vel bñ vel male acci
 piendū medicina testat: eis
 dē etiā exercitatiōib assue

facti: tāssilia corpa gererent
 vt etiā ad egrorādū vno tpe
 eisdēq causis sistr mouerent
 Lōstitutōz do celi ac siderē q
 fuit qsi pcepti siue nati sunt:
 velle trahere ad istā egrorā
 di parilitatē: cū tā multa diu
 sissimi generi diuersissimoz
 aff: ctuū r euentuū eodē tpe
 in vni regionis terra eidez
 celo subdita: potuerūt cōci
 pi r nasci: nescio cui sit info
 lentie. Nos aut nouimus ge
 minos nō solū actus r pegri
 nationes hre diuersos: vep
 etiā dispares egritudines p
 peti. De q re facillimā qntū
 mihi videt rōnem redderet
 hipocrates: diuersis alimē
 tis r exercitatiōibus q nō de
 corpi tpariōe s de animi vo
 lūtate veniūt: dissimiles eis
 accidere potuisse valitudies
 Porro aut possidonius vt q
 liber fatalium siderē assertor
 mix si pōt hic inuenire qd di
 cat: si nolit impitoz mentib
 in eis qd nesciūt reb illude
 re. Qd eim conantē efficere
 de interuallo exigui tps: q
 inf se gemini duz nascerent
 habuerūt: ppter celi pñculā
 vbi ponit hore noratio: quā
 horoscopū vocant: aut non
 tantū valet qnta inuenit in
 geminoz volūtātibus: acti
 bus: moribus casibusq diuisi
 tas: aut plus etiā valet q est
 geminoz vel humilitas ge
 neris: eadē vel nobilitas: cu
 ius maximā diuersitatē non
 nisi in hora q qsq nascit po
 nūt. Ac p hoc si tā celerit al
 ter post alter nascit: vt eadē
 ps horoscopi maneat: paria
 cuncta quero q in nullis pñt
 geminis inueniri. Si aut se
 quētis tarditas horoscopus
 mutat: pentes diuersos qro
 qs gemini hre nō pñt. Ca. III.
 a Rustra igit asserē
 f nobile illud cōmen
 tū de figuli rota: qd
 b rñdiffe ferūt nigidiū hac q b

vanitate marbe
 maricor: ponem
 rti fatū p ea que
 circa duos gemi
 nos r eos q siml
 nascunt. sit autē
 in hoc caplo mē
 tio d possidonio
 cuius etiā dicit
 aliqua de fato re
 citat tullius lib.
 de fato.
 Ca. III.
 a Rustra
 f itaqz as
 fert rē.
 In hoc ca. rep:or
 bar aug. qndam
 rñstionē q datur
 a mathematicis
 ad ea q in pceden
 ti caplo obiecta
 sunt.
 b Rñdiffe fue
 rūt nigidium rē.
 fm. A. gellū li
 bro. iij. varro et
 nigidius fuerūt
 viri romani ge
 neris dcaissim.

*Indu ex lo gemino
 cū nō vnus pferri
 fideat et qd
 ppter est p Exempla
 In fingit tria fa
 ta*

Horoscopi

stione turbati: unde et figulus appellatus est. Dū enim rotam figuli vi quanta potuit intorsisset currente illa bis numero de arramento tanquam vno eius loco summa celeritate percussit: deinde inuenta sunt signa que fixerat desistente motu: non pro intervallo in rote illius extremitate distantia. Sic inquit in tanta celi capacitae etiam si alter post alterum tanta celeritate nascatur quanta rotam bis ipse percussit: in celi spacio plurimum est. Hinc sunt inquit quocumque distillimilla perhibent in motibus casibusque geminorum. Hoc figmentum fragilius est: quam vasa que illa rotatione singunt. Nam si tam multum in celo interest quod constellationibus comprehendere non potest: ut alteri geminorum hereditas obueniat: alteri non obueniat: cur audent ceteris que gemini non sunt: cum inspererint eorum constellationes talia pronuntiare: que ad illud secretum pertinent quod nemo potest comprehendere: et momentis antenotare nascentium. Si autem propterea talia dicunt in aliorum genituris: quia hec ad productiona spacia temporum pertinent: momenta vero illa partium minutarum que inter se gemini possunt habere renascentes: rebus minimis tribuunt: de quilibet mathematici non solent consuli: quis enim consulat quando sedeat: quando deambulet: quando vel quid prandeat: nunquid ista dicimus quando in moribus opibus casibusque geminorum plurima plurimumque diuersa monstramus.

Capitulum III.

seci. 25

La. III.

Ati sunt duo gemini etc. In ca. confirmat aug. q. in precedenti caplo dixerat p. ea que scriptura sacra narrat de duobus geminis scilicet Jacob et Esau.

Ati sunt duo gemini antiqua patrum memoria: ut de insignibus loquar: sic alter post alterum ut posterior plantam prioris teneret. Tanta in eorum vita fuerunt moribusque diuersa: tanta in actibus disparilitas: tanta in penam amore dissimilitudo: ut etiam inimicos eos inter se faceret ipsa distantia. Nunquid hoc dicitur: quod vno ambulante alius sedebat: et alio

dormiente alius vigilabat: alio loquente tacebat alius: que pertinent ad illas minutias: que non possunt ab eis comprehendere que substitutioni siderum qua quisque nascatur ascribitur: unde mathematici consulant. Unus duxit mercenariam seruitutem: alius non seruiuit. Unus a matre diligebatur: alius non diligebatur. Unus honorem qui magnus apud eos habebatur amisit: alter adeptus est. Quid de vxoribus: quid de filiis: quid de rebus: quanta diuersitas.

Capitulum V.

Jacob et Esau quod gemelli vni diffinitis moribus et actibus fuerunt

ergo hec ad illas a pertinent minutias reponitur: que inter se habent gemini et constellationibus non ascribuntur: quare aliorum constellationibus inspectis ista dicuntur. Si autem ideo dicitur quia non ad minuta in comprehensibilia sed ad temporum spacia pertinent: que obseruari notarique possunt: quid hic agit rota illa luti figuli: nisi ut hoes lutei cor habentes in gyrum mittant: ne mathematicorum vaniloquia vincant. Quid denique idem ipsi quorum morbum quod eodem tempore grauior leuiorque apparebat ambo medicinaliter inspicere

bipocrates: geminos suspicatus est. Nonne satis istos redarguit qui volunt sideribus dare quod de corporum dispositione veniebat. Cur enim similiter eodem tempore non alter prior: alter posterior egrotabant sicut nati fuerant: quia utique simul nasci ambo non poterant. Aut si nihil momenti attulit: ut diuersis temporibus egrotarent: quod diuersis temporibus nati sunt quare tempus in nascendo diuersum ad aliarum rerum diuersitates valere pretendunt. Cur poterunt diuersis temporibus pergrinari: diuersis temporibus ducere vxores: diuersis temporibus filios procreare: et multa alia propterea quod diuersis temporibus nati sunt et non potuerunt eadem causa diuersis etiam temporibus egrotare. Si enim dispar nascendi mora mirauit horoscopus et disparilitatem intulit ceteris rebus: cur illud in egritudinibus mansit quod habebat in temporibus equalitate conceptus. Aut si fata valitudinis in conceptu sunt: alia vero re in ortu esse dicunt: non deberent inspectis natalium constellationibus de valitudine aliquid dicere: quoniam eis inspicenda conceptionalis hora non datur. Si autem ideo pronuntiant egritudines non inspecto conceptionis horoscopo: quod indicant eas momenta nascentium quod dicerent cuilibet eorum geminorum ex natiuitatis hora quoniam egrotaturus esset cum et alter qui non habebat eandem horam natiuitatis necesse haberet egrotare. Deinde quod si tanta distantia est temporibus in natiuitate geminorum ut per hanc oporteat eis constellationes fieri diuersas: propter diuersum horoscopus: et ob hoc diuersos omnes cardines ubi tanta vis ponitur: ut hic etiam diuersa sint fata vbi hoc accideret potuit cum eorum conceptus diuisus tempore habere non possit. Aut si duorum vno momento temporibus conceptorum potuerunt esse ad nascendum fata dispa-

m. 2

La. V.

ergo hec ad illas a pertinent minutias reponitur: que inter se habent gemini et constellationibus non ascribuntur: quare aliorum constellationibus inspectis ista dicuntur. Si autem ideo dicitur quia non ad minuta in comprehensibilia sed ad temporum spacia pertinent: que obseruari notarique possunt: quid hic agit rota illa luti figuli: nisi ut hoes lutei cor habentes in gyrum mittant: ne mathematicorum vaniloquia vincant. Quid denique idem ipsi quorum morbum quod eodem tempore grauior leuiorque apparebat ambo medicinaliter inspicere

bipocrates: geminos suspicatus est. Nonne satis istos redarguit qui volunt sideribus dare quod de corporum dispositione veniebat. Cur enim similiter eodem tempore non alter prior: alter posterior egrotabant sicut nati fuerant: quia utique simul nasci ambo non poterant. Aut si nihil momenti attulit: ut diuersis temporibus egrotarent: quod diuersis temporibus nati sunt quare tempus in nascendo diuersum ad aliarum rerum diuersitates valere pretendunt. Cur poterunt diuersis temporibus pergrinari: diuersis temporibus ducere vxores: diuersis temporibus filios procreare: et multa alia propterea quod diuersis temporibus nati sunt et non potuerunt eadem causa diuersis etiam temporibus egrotare. Si enim dispar nascendi mora mirauit horoscopus et disparilitatem intulit ceteris rebus: cur illud in egritudinibus mansit quod habebat in temporibus equalitate conceptus. Aut si fata valitudinis in conceptu sunt: alia vero re in ortu esse dicunt: non deberent inspectis natalium constellationibus de valitudine aliquid dicere: quoniam eis inspicenda conceptionalis hora non datur. Si autem ideo pronuntiant egritudines non inspecto conceptionis horoscopo: quod indicant eas momenta nascentium quod dicerent cuilibet eorum geminorum ex natiuitatis hora quoniam egrotaturus esset cum et alter qui non habebat eandem horam natiuitatis necesse haberet egrotare. Deinde quod si tanta distantia est temporibus in natiuitate geminorum ut per hanc oporteat eis constellationes fieri diuersas: propter diuersum horoscopus: et ob hoc diuersos omnes cardines ubi tanta vis ponitur: ut hic etiam diuersa sint fata vbi hoc accideret potuit cum eorum conceptus diuisus tempore habere non possit. Aut si duorum vno momento temporibus conceptorum potuerunt esse ad nascendum fata dispa-

ria: cur nō et duoz vno momento tps natorū
possint esse ad viuendū atq; moriendū fata dis-
paria? Nam si vnu momentū q̄ ambo cōcepti
sunt nō impediuit vt alter pōr: alter posterior
nāsceret: cur vno momento si duo nascunt in-
pediat aliqd vt alter pōr alter posterior mori-
atur? Si pceptio momenti vnius diuersos ca-
sus in vtero geminos habere pmittit: cur na-
tiuitas momenti vnius nō etiā q̄libet duos in
terra diuersos casus h̄re pmittat? Ac vt omnia
hui⁹ artis vel potius vanitatis cōmenta tol-
lant: quid est h̄ q̄ vno tpe: vno momento: sub
vna eadēq; celi positione cōcepti diuersa h̄nt
fata q̄ illos pducant ad diuersaz horaz natiui-
tatē: vt vno momēto tps sub vna eadēq; celi
positiōe: de duabus mribus duo piter nati: di-
uersa fata h̄re nō pnt: q̄ illos pducant ad diuer-
sam viuēdi vel moriendi necessitatē? An pce-
pti nōdū h̄nt fata: q̄ nisi nascant h̄re nō potue-
rūt? Quid est q̄ dicunt si hora pceptionalis
iuentaf: multa ab istis dici posse diuinit? Et
etiā illud a nōnullis p̄dicat:

b Quidā sapiens horā elegit q̄
ens horam elegit
rē. Consiſte nar-
raf in historia ale-
randri magni de
necranibo astro-
logo et olympia
de matre alexan-
dri vno p̄hilipi
cū q̄ p̄cubuit ne-
ctantibus q̄ hora
certa inspecta in
q̄ nasciturus fili-
us esset futurus
matrē alexandri
enitentē pere vti
cinamptui cobi-
buit ne puez vs-
qs ad horā inspe-
ctam pareret.

ptu tanta vis ē ad eq̄liratē fatoz: nō debuerūt
nascēdo eadē fata mutari. Aut si p̄pterea mu-
tant fata geminoz qz t̄pibus diuersis nascunt
cur nō potius intelligamus iam fuisse mutata
vt diuersis t̄pibus nasceret. Ita ne nō mutat
fata natiuitatē volūtas viuentiū: cū mutet fa-
tā pceptionis ordo nascentiū. **La. VI.**

La. VI.
a Tāq; et
q̄ in ipsis
gemino
rū rē. In h̄ ca. ar-
guit aug⁹ contra
mathematicos q̄

a Et q̄ in ipsis ge-
minoz pceptib⁹: vbi
certe amboz eadez
momenta siue tēpoz sepe fit
vt sub eadē p̄stellatione fa-
tali alter p̄cipiat masculus:
altera femina. Nouimus ge-

minos diuersi sexus: ambo ea q̄ vidit te duo
adhuc viuūt: ambo etate vi- bus geminis ma-
gēt adhuc. Quoz cū sint in- sculo et femina.
ter se filies corpoz spēs q̄ntum in diuerso sexu
pōr: instituro t̄n et p̄posito vite ita sunt dispa-
res: vt p̄ter act⁹ q̄s necesse ē a virilibus dista-
re femineos: q̄ ille in officio comitis militat et
a sua domo pene sp̄ p̄grinat: illa de solo p̄fio
et de rure p̄p̄rio nō recedit. Insup q̄d est incre-
dibilis si astra fata credant: nō aut mixt
volūtates hoim et dei mūera cogitent: ille cō-
iugatus: illa x̄go sacra est: ille nūerosam plen-
geniuit: illa nec nupsit. At em̄ plimū vis horoz
scopi valet: hoc q̄ nihil sit: iam satis differuit.
S̄z q̄lecūq; sit: in ortu valere dicūt. Nunq̄d et
in pceptu vbi et vnu p̄cubitū esse manifestū est
et tāta nature vis ē: vt cū p̄cepit femina: deins-
de alter p̄cipere oīno nō possit. Et nō necesse ē:
eadē esse in geminis momēta pceptus. An for-
te qz diuerso horozscopo nati sūt: aut ille in ma-
sculū dū nasceret: aut illa in feminā cōmuta-
ta ē? Et nō igit vsq; q̄q; absurde dici possit ad so-
las corpoz differētias afflatus q̄sdā valere si-
dereos: sicut in solaribus accessib⁹ et recessib⁹
videmus etiā ipsius anni t̄pa variari et lunari-
bus in incrementis atq; decrementis augeri et mi-
nui q̄dā genera rex: sic echinos et cōchas et mi-
rabiles estus oceani: nō aut et animi volunta-
tes positionib⁹ siderz subdi: nūc isti cū etiā no-
stros actus inde religare conant admonēt vt
q̄ramus: vni nec in ipsis q̄dē corpoz: eis pos-
sit rō ista p̄stare. Quid em̄ tā ad corpus p̄tinēt
q̄ corpoz sexus? Et t̄n sub eadē positione s̄de-
rū diuersi sexus gemini p̄cipi potuer. Et q̄d
insipientius dici aut credi pōr: q̄ siderz positio-
nē q̄ ad horā p̄ceptiōis eadē

La. VII.
a Am illud q̄s ferat:
i q̄d in eligendis die-
bus noua q̄daz suis
actibus fata molūt: Non
erat vicz ille ita natus vt ha-
beret admirabile filius: s̄ ita
potius vt p̄temptibile gigne-
ret: et ideo vir doctus elegit
horā q̄ misceret vxoz. Fecit
ergo sanū q̄d nō habebat: s̄

La. VII.
a Am illud
i q̄s rē. In
hoc caplo
reprobat augusti-
nus mathematicos.
ostendendo
vanū esse nō solū
tudicare de actib⁹
hūanis fm horā
sed etiā fm diē. et
facit duo in hoc
ca. Quia p̄mo re-
probat eoz p̄sue-
tudinē q̄ dies ob-
seruant. Secun-
do ibi. his om̄ib⁹
consideratis rē.
ostendit vni sit q̄
mathematici q̄n-
q; et vna p̄dicat.
b Non erat vt

Somnili dicitur p̄xus; R

Ruphar gfründung. Mon. q. 2. obscurat q. Ind. ant. ch. g. d. V

delicet ille ira nat^o rē. loquit aug^o. hie de illo sapiente q^o hora elegit qua cū vxore cuberet vt admirabile filiū generaret. d. q. g. ca. v. Et rō aug^o. q^o intēdit tal. q^o d^o illo sapiente vtrūq^o ille fuit sic nat^o q^o gnaret ex necitate dari filiū mirabile v^o mife rabilē. Si mirabile q^o frustra ele git hora ad b^o cū sit necariū q^o ipe generet mirabilē si filiū mife rabilē. q^o si sapit fecit se q^o q^o ipm poruit necitas dari mu tari. r. illō q^o nō habuit i natiuitate sua ex foro iaz fatū suū fac fata le si oia facta sua sint fatalia. i. ex foro rēpēderia r. necaria. c. De i de si soli hoies rē barguit q^o fatū p locū a diuisione. q^o rēs v^o soli hoies s^o sint necitari fa ti v^o nō. p^o nō vident mathema tica rēcedere. q^o rē i rēb^o alijs eligūt certos dies q^o da būt scdm. q^o dāro p^o r. v^o natiuitate ex maria diuersi tate r. ieritū die futuri eue^o i re bus alijs. ita vt stari apperit ipos sibile dare iudici um certū de futu ro successu carū. d. Solēt rā ho mics rē. h. repro bat fatuitate ma thematico^o q^o cri sm d^o natiuitati ho aiāliū irrōnelt um se iromittūt r. etiā fatuitate q^o runda hois. q^o s. volētes explora re fidē mathema tico^o cū aliq^o a nimal apud eos natū fuerit obser uant diligenter hora natiuitatis ei^o. q^o notata accedūt ad mathematū eos. r. interrogāt eos h^o mō. tali hora isti dicit natū est mihi aiāli. r. cuius speciei est aiāli illud. Et si dixerunt

veritate multū admirant^o quasi certā de hoc cognitōz habuisset mathematic^o qui sic respondit. Sed hoc re probat aug^o. q^o si ex hoc solū q^o dat hora natiuitatis stodie dom^o. nā r ad canina fara tēprant^o: r. cum magnis admiratiū clamorib^o ista res spōdēt. Sic desipiūt hoies vt existimēt cū hō nascit^o r. cete ros rex ortos ita inhiberi vt cū illo s^o eadē celi plaga nec musca nascat^o. nā si hāc admi serit. pcedit rōtinatio q^o g^o da ti accessib^o modic^o eos a mu sc^o ad camelos elephātosq^o p ducat: nec illō volūt adūtes q^o electo ad seminādū agrū die tā mltā g^o na it rā sil veni unt. sil germinat^o: r. ex orta se gete sil herbescūt. pubescūt. flauescūt r. tū i de spicas cete ris coeuas atq^o vt ita dixerit. rgermiales alias rubigo in terimit: alias aues deplanf alias hoies auellūt. quō ist^o alias pstellatōes fuisse di ctu ri sūt q^o tā diuersos exit^o h^o e spiciūt: An eos pteberit his reb^o dies eligē: casq^o ad cele ste negabūt ptere decretū: r. solos sidrib^o s^o dēt hoies: q^o sol i fra de^o de dit libas volū tates: h^o oib^o p^o siderat^o: nō imerito credit^o cuz astrologi mirabil^o mltā rā rēdeant: r. occulto ist^o ctu fieri spiritū nō bonoz q^o cura ē has fal sas r. noxias opiones d^o astra lib^o fat^o i serere hūanis mēti bus atq^o firmare: nō horosco pi notati r. inspecti aliq^o arte q^o nulla ē. La. VIII. q^o *Uti xō nō astroz p stitutōz securi ē: cū q^o cqd^o p^o cipit vel nascit^o vel in choat^o s^o oim p^o nexione serie q^o cāz q^o fit oē q^o fit. fati noie appellāt: nō multū cū eis d^o bi p^o trouersta laborādū atq^o certādū est: q^o q^o dē ipm cāz ordinē r. q^o ndā p^o nexione dei*

scire quale r. cur^o speciei esset aiāli illud sequeret q^o hora ea q^o nascit hō nō posset na sci musca. nāz ea dem rōne qua cō cedit q^o musca na sci posset. conce detur hoc de quo liber alio anima li paulatim r. gra darim de minorib^o bus ad maiora p ccedendo. pura si posset musca eas dē ratione r. mus r. sic eadem ratio ne r. aliud aiāli q^o ē mure aliq^o n^o tulum maius. es sic vsq^o ad came los r. elephātes. r. p^o cōsequens si simul possūt na sci homo r. mu sca. eadem ratio ne possunt simul nasci homo r. ele phas. boz r. leo. r. capra r. lepus. La. VIII. q^o *Uti vero nō astro rum con stitutionem rē. In hoc capitulo ostendit augusti nus q^o fatum aci cipitur ab aliqui bus sub alio in tellectu q^o p^o vi positionis siderum. sub quo in tellectu in p^o ce dentibus iam d^o i sputatum est cō tra fatuz. accipi tur em quandoq^o p^o connexionē causarum quam dicunt esse volū tatem diuinam. vel ab ipsa di vo luntate p^o cedere r. sic ut tactū fuit*

supra ca. j. huius libri. q^o etiā pbat h^o aug^o. per dicta seneca r. homeri. r. d^o auctoritate stoicorum. b. Sed oim cōnexionē rē. Istud dicit^o r. concordat cum

fieri x Luna ...

Anneus seneca

Homer

Tulli in li. d. diuina

dfinitioe fati qua dat chy sup stoicus qua posuit ca. j. c. An nei seneca sut rē qd dicit nō iue mi aliq libro se nec. nec emē in rragedijs. nec in ludici. Ego aut pla ei opa nō vi di. in qd mētrice scribet. d. fac nolle comitabor. gemēs. vult dice re seneca. q. si de rur. q. nolle illud facere ad qd fa ra iclinat. tū op tebar me facere il lud'entā cū gemi tu. i. displicēta. r qd bono libuit facere. i. libet fac h ego patiar. id ē trahar r q cogar illō facer. r q me nolere fiet. id ero magi paties q a ges. c. Quol cicero i latinū rē Sciedū ē q cicero vsus homeri r ei libros trāstu. lit i latinū de gre co vt ipe tull' eri am dic i li. v. d. fi nio bonoz r ma loz pazz' medu um. f. Neci hac qōe rē. h. ofē dit aug' qre ad i duxit vsus home ri poete cū m di cū poete nō sit stādū vbi agū de materia naturali r sit disputatōā solū i opintonē hois. s. z etiā ad p bandū ipaz veri

sumi tribuunt voluntati r pti q optie r veracissime credi r cūcta scire anq hāt. r nihil inordinatū relinqre: a q sūt oēs ptiates: quis ab illo non sint oim volūtaes. ipam ita q pcpue dei sumi volūtaez cui potestas insupabilis p cū tra porrigit: eos appellare fa tū sic pbat' Annei seneca st nisi fallo: hi d'. Duc me sū me p' alti dñato: olympi. q. cūq placuerit nulla parēdi mora est. Assū impiger' fac nolle comitabor gemēs. ma lusq patiar facere qd licuit bono. Ducit volentez fata: nolentē trahūt. Nepe euidē tissime h vltio vsu ea fata ap pellauit: q sup dixerat sumi patris voluntatē. Lui se pa tū obedire dicit vt volēs du caf ne nolēs trahaf. qm scz ducit volentē fata: nolentē trahūt. Illi qz versus home ric: huic snie suffragant' qz cicero in latinū dicit. Tales sunt hoim mētes: qtis pater ipe. Jupiter auctiferas lu ftrauit lumine terras' Nec i hac qstione auctoritatē ha beret poetica snia. Sed qm stoicos dicit (vim fati asserē tes) istos ex homero vsus so lere vsurpare: nō de illi' poe te. sed de istoz pboz opinio ne tractaf: cū p istos vsus qf disputat iōi adhibēt quaz de fatohūt: qd sentiāt eē fatum aprissime declaraf: qm iouez appellat: quē sumū deum pu tant: a q cōnexionem dicunt pendere fatoz. La. IX. Os cicero ita re b darguere conaf vt nō existimet aliqd se aduersus eos valere: nisi auferat diuinatōez. Quā sic conaf auferre: vt neget esse sciam futuroz: eāq oib' vi i bus nullā eē oino pcedat vt in deo vel in hoie: nullaq re rū pdictōez. Ita r dei pscien tiā negat: r oēm pphetiā lu ce clariorē conaf euertere

vanis argumentatōib' r op ponendo sibi quedā oracula que facile pnt refelli: que tū nec ipe pvincit. In his autē mathematicoz picturis re futandis ei' regnat oratio: qz vere tales sunt: vt se ipse destruat r refellant. Adulo sunt aut tolerabiliores: qui vel sidera fata cōstituunt q iste qui tollit pscientiā futu rozum. Nam r pscieri esse de um r negare pscium futuro rum aprissima insania ē. Qd r ipe cū videret: etiam illud tēptauit asserere qd scriptuz est. Dixit insipies i corde suo nō est deus: h nō ex sua pfo na. Vidit em qz esset inuidi osum r molestū: ideoqz cor tam fecit disputantē de hac re aduersum stoicos: in libri de deorum natura: r pluci lio balbo cui stoicozum pres defēdas dedit maluit ser re sniam: qz pro corta qui nul lam naturā diuinā eē con tendit. In libris vero de di uia iōe ex seipo aprissime op pugnat pscientiā futuroz: hoc aut totū facere videt: ne fatū esse psciat: r pdat liberaz voluntatem. Putat em pccsa scientiā futuroz ita esse cōsequens fatum vt negari oino non possit. Sed quoq mō se habeat: totuo sissime pcertationes r dispu tationes pboz: nos vt cōsi temur sumū r verū deum ita voluntatē summāqz po testatē ac pscientiā eius cō fitemur. Rectimē' ne iōo voluntate non faciamus qd voluntate facim': qz id nos facturos ille psciat: cui' psc ientia falli non pōt. Quod cicero timuit vt oppugnaret pscientiā: r stoici vt non oia necessitate fieri dicerent quis oia fato fieri contende rent. Quid est qd cicero ti mui in pscientiā futuroz vt eā labefactare disputatōe d testabili niteret? Et qz si c

Licero hō li. d. fa ro inuehit d chy supū pncipē stoic coz. qsi n potuit ser saluasse fati. co mō d h accipit r libez arbitriū. La. IX. Os cicero ro ita re darguer rē. In h ca. rep barb. aug'. opi nionē acerbis q volens iprobare stoicos ponētes fatū pur fatū est scries cāz. tūm errauit vt negaz a deo psciaz futu rozum scz liboz. i. de diuinatione. r peus multo er rauit q stoici. qz stoici non erraue runt nisi in noie r hoc qz fatuz so ler aliter accipi cōi vsu loquenti um. r tū ipm noi mē sustineri poss ser. vt scz fatum diceret a fondo r sic voluntas dē diceretur fatum quia deus fatur ea que fieri vult Sed cicero tur puz errauit. nō soluz qz stoici. s. etiam qz matho matici. q fatum ponunt in alia si gnificatione ipm acceptientes. scilz cet pro vi positi onis siderum. qz mathematici nō negant deuz esse sed cicero vide tur vel hoc nega re vel dicere qua si eque absurdus salicet deum esse r futura ignora re. b Vidit enim qz esset inui dio sum rē. vult dicere beat' aug' q negare deum esse valde erat o dio sum r in uel osum Et id arco

Proposita de no volū libe

cicero in libro de natura deorum volens odium declinare introducit alios de hac materia disputantes et opinionones suas ostendentes. quare una fuit deos non esse. Cum ipse cicero non videbatur assentire. Unde hic sciendum quod in primo libro de natura deorum cicero inducit duas partes disputantes de natura deorum scilicet. L. velleio epicurum reprobandum deos esse. coram etiam qui negavit deos. In secundo vero libro inducit Lurcium lucillum balbum stoicum affirmantem deos esse. in tertio vero libro inducit predictum curium et coram inter se disputantes. et vtriusque suam partem defendentem. Et in fine libri dicit cicero sic. hec cum essent dicta discessimus ita. L. velleio certe disputandum verior mihi balbi ad similitudinem veritatis videtur propensior. In secundo libro dicitur de diuitate ipse cicero in propria persona disputat. balbum profertur assentire diuinationem esse vbi cicero expresse negat deum prescere ea que casu vel fortuito veniunt. quod si prescissent iam non essent fortuita.

Si prescitra sunt res. Ita rationes quibus aliquantulum sub alijs verbis prescitra sunt omnia futura. h. ordine veniet quod ventura esse prescitra sunt. Et si h. ordine veniet. certum est ordo rerum prescienti deo et si certum est ordo rerum. certum est ordo causarum. si ei aliquid fieri potest quod si aliquid efficiens causa presciterit. Si autem certum est ordo causarum quod sit omne quod fit. factum inquit fuerit omnia que fuerunt. Quod si ita est. nihil est in nostra preterite nulliusque est arbitrii voluntatis. Quod si procedimus inquit omnia humana vita subvertitur. frustra leges dantur. frustra obiurgationes. laudes. vituperationes. exhortationes adhibentur. neque vlla iusticia bonis premia. et malis supplicia constituta sunt. hec sane prescientia indigna. absurda et perniciosa rebus humanis non vult esse prescientia futuro rum. atque in hac angustia cicero coartat animum religiosum. ut vniu eligat e duobus aut e aliquid in nostra voluntate. aut e prescientia futurorum. quoniam vtriusque arbitrat. esse si posse. sed si alter prescientiam. alter tolli. si elegerim prescientiam futurorum tolli voluntatis arbitrii si elegerim voluntatis arbitrii tolli prescientia futurorum. Ipse itaque ut vir magnus et doctus. et vite humane plurimum ac purissime consulens ex his duobus elegit libere voluntatis arbitrii. Quod ut confirmaret negavit prescientiam futurorum. atque ita dum vult facere liberos. facit sacrilegos. Religiosus autem animus vtriusque eligit. vtriusque confitetur. et fide pietatis vtriusque confirmat. Quod inquit. Nam si est prescientia futurorum. sequuntur illa omnia que conexa sunt. donec eo perueniat ut nihil sit in nostra voluntate. Porro si est aliquid in nostra voluntate eiusdem recursus gradibus eo peruenit. ut non sit prescientia futurorum. Nam pilla omnia sic recurritur. Si est voluntatis arbitrium. non omnia fato fiunt. Si non

omnia fato fiunt. non est omnium certus ordo causarum. Si certus causarum ordo non est. nec rerum certum est ordo prescienti deo. quod fieri non potest nisi precedentibus et efficiens tibus causis. Si rerum ordo prescienti deo certum non est. non omnia sic veniunt. ut ea ventura prescivit. Porro si non omnia sic veniunt ut ab illo ventura prescitra sunt. non est inquit in deo prescientia omnium futurorum. Nos aduersus istos sacrilegos ausus atque impios. et deum dicimus omnia scire antequam fiant. et voluntate nos facere quicquid a nobis non nisi volentibus fieri sentimus. et non uimus. Nam de fato fieri non dicimus. imo nulla fieri fato dicimus. quoniam fati nomen vbi solet a loquentibus poni. in constitutione fidei quod quisque conceptus aut natus est. quoniam res ipsa inanis asserit. nihil valere monstrat. Ordine autem causarum vbi voluntas dei plurimum potest. neque negamus. neque facti vocabulo nuncupamus nisi forte ut fatum a fando dictum intelligamus. id est a loquendo. non enim abnuere possumus esse scriptum in scriptis. Semel locutus est deus. duo hec audiui. quoniam prescientia dei est. et tibi dicit misericordiam. quod tu reddes unicuique secundum opera eius. Quod enim dictum est semel locutus est. intelligitur immobiliter. hoc est incommutabiliter est locutus. sic nouit incommutabiliter omnia que futura sunt. et que ipse facturus est. Hac itaque ratione possumus a fando fatum appellare nisi hoc nomen iam in alia re solet intelligi. quo corda hominum nolumus inclinari. Non est autem consequens ut si deo certus est omnium ordo causarum. ideo nihil sit in nostre voluntatis arbitrio. Et ipse quippe prescientia voluntates in causarum ordine sunt. quod certus est deo eiusque prescientia continetur. quoniam et humane voluntates humanorum operum cause sunt. Atque ita qui omnes res causas prescivit. profecto in eis causis etiam nostre voluntates ignorare non potuit. quas nostrorum operum causas esse prescivit. nam et illud quod idem cicero preterit. nihil fieri si causa efficiens non preceat. satis est ad eum in hac questione redarguendum. Quid enim eum adiuuat quod dicit. nihil quod fieri sine causa. non omnem causam esse fatalem. quod est causa fortuita. est naturalis. est voluntaria. Sufficit quod omne quod fit. non nisi causa precedente fieri confiteatur. Nos enim eas causas que dicuntur fortuita. (unde etiam fortuna nomen accepit) non esse dicimus nullas sed latentes. easque tribuimus vel dei veri vel quocumque spirituum voluntati. Ipsasque naturales nequaquam ab illius voluntate seungimus. quod est auctor omni ditorumque nature. Nam deo causa voluntarie. aut dei sunt. aut angelorum. aut hominum. aut quod

nit cicero libro de fato. Nos aduersus istos etc. hic beatus augustinus ostendit quod sit pro vero tenendum in prescientia. et respodet rationibus cicero/nis.

Solutio opus per rationes (sic) dicitur. Nam per verba istius patet.

ps. 61.

fortuna est vobis voluntaria

Liber

rumq; aialiu: si tñ appellande volúitates sunt
 aialiu rónis exptiū: mor' illi quib' aliq' faciūt
 scdm naturā suā cū qd vel aperūt vel euitāt.
 Angloy aut volúitates dico siue bōoy q̄s āge
 los dei dicim': siue maloy q̄s āgelos diaboli:
 vel etiā demōes appellam'. Sic r hoim r bo
 norū r maloy: ac phoc colligif nō esse cās
 efficiētes oim q̄ sūt: nisi volúitarias illi' natu
 re r que spūs vite ē. Rā r ac r iste siue vēr' dē
 spūs: s; qm corp' nō est spūs vite. Spūs q̄ vi
 te q̄ viuificat oia creatorq; ē ois corpis r ois
 creati spūs. ipe est de' vtiq; spūs nō creatus.
 In ei' voluntate sūma ptās est. q̄ creator spū
 ritū volúitates bonas adiuar: malas iudi
 car: oēs ordinar: r q̄busdā tribuit ptātē. q̄bus
 dā nō tribuit. sic em oim naturay creator est
 ita oim ptātū dator: nō volūtātū. Abale q̄pe
 volúitates ab illo nō sunt: qm ptra naturā sūt
 q̄ ab illo est. Corpā igit magis subiacēt volūta
 tib'. qdā nō sūt. i. oim animātū mortaliū: r ma
 gis hoim q̄ bestiarū: quedā vero angeloy sed
 oia maxime dei voluntati subdita sunt. Cui
 etiā volúitates oēs subijciunt qz non habēt po
 testatē nisi quā ille pcedit. Causa itaq; reruz q̄
 facit nec fit: deus est. Alie vero cause r faciūt
 r fiunt: sicut sunt oēs creati spūs r maxime ra
 tionales. Corpales aut cause que magis sūt
 q̄ faciūt: non sunt inter causas efficiētes an
 num. rāde: quoniā hoc possunt qd ex ipis faci
 unt spiritū volúitates. Quō igit ordo cau
 sarū qui psciēti certus est deo id efficiat: vt ni
 hil sit in nostra voluntate cum in ipō causarū
 ordine magnū habeāt locum nostre volūtatē
 Et ostendat ergo cicero cū eis q̄ hūc causarū or
 dine dicūt esse fatalē: v' potius ipm fati nomi
 ne appellāt: qd nos abhorrem': p̄cipue ppter
 vocabulū qd nō in re vera p̄suevit intelligi. q
 xō negat ordinē oim causarū eē certissimū: et
 oī psciētie notissimū: pl' eū q̄ stoici dēstamur
 Aut em deū eē negat: qd qdē inducta alteri'
 p̄sona i libris de deoy natura facere molit' est
 aut si eē p̄stet deū que negat psciū futuroy. Et
 sic dicit nihil aliud q̄ qd ille Dixit insipiens in
 corde suo: nō ē de'. Qui em nō ē psci' oim fu
 turoy nō ē vtiq; de'. Quaprop' r volúitates
 nre tñ valēt q̄tū de' eas valere voluit atq; p̄
 sciuit: r iō qd valēt: certissime valēt: r qd fa
 cturē sūt ipē oino facturē sūt: qz valituras at
 q; facturās ille psciuit: cui' psciētia falli nō p̄
 Quaprop' si mihi fati nomē alicui rei adhibē
 dū placeret: mag' dicerē fa
 tū eē infirmioris: potētioris
 volūtatē q̄ eū h; in ptātē q̄ il
 lo causarū ordine que nō vsi

tato sed suo more stoici fatū
 appellant arbitrium nre vo
 luntatis auferri. La. X.
 Ade nec illa neces
 sitas formidanda ē
 quā formidādo sto
 ici laborauerūt. causas rerū
 ita distinguere: vt quasdam
 subtraherēt necessitati: q̄s
 dam subderent: atq; in his
 quas esse sub necessitate vo
 luerunt: posuerunt etiā no
 stras volúitates: ne videli
 cet non essent libere si subde
 rent necessitati. Si em neces
 sitas nostra illa dicenda est:
 que nō est in nostra potēsta
 te sed etiā si nolumus efficit
 quod pōr: sicut est necessitas
 mortis: manifestū est volun
 tates nras: q̄bus recte v' p̄
 perā viuif sub tali necessita
 te nō esse. Abulta em facim'
 que si nolem' non vtiq; face
 remus: Quo p̄mit' ptinet
 ipm velle: nā si volumus est:
 si nolum' non est. Rō em vel
 lem': si nollem'. Si autē illa
 definit esse necessitas. scdm
 quā dicimus necesse esse vt
 ita sit aliqd v' ita fiat. nescio
 cur eam timeam': ne nobis
 libertatē auferat voluntati.
 Neq; em r vitā dei r psciē
 tiā dei sub necessitate pon
 mus si dicam' necesse est de
 um semp viuere r cuncta p̄
 scire: sicut nec ptās ei' minui
 tur cum dicif mori falliq; nō
 posse. Sic em h nō pōt: vt po
 tius si posset minoris eēt vti
 q; potēstatis. Recte q̄pe oī
 potens dē q̄ tñ mori r falli nō
 pōt. Dicif em omnipotēs fa
 ciendo qd vult: non patiēdo
 qd non vult. Qd si ei accide
 ret: nequaq; esset oipotens.
 Vñ p̄pterea quedā nō pōt:
 qz oipotēs ē. Sic etiā cū dici
 m' necē eē: vt cū volum' li
 bero velim' arbitrio: r verū
 pculdubio dicim': r nō iō ip
 sum liberū arbitriū necitari
 subijcim': q̄ adimit libtatez

In hoc ca. ostendit
 b. aug'. quō psci
 entia dei nō ipō
 nat necessitatē co
 actionis v' icuū
 tabilitatis volū
 tati vel reb' psci
 tis. nec necitatē ex
 suppositōe repu
 gnat libertati. Et
 facit i h ca. duo.
 qz p̄mo ostendit q̄
 mō volūtatē lib
 tas fiat cū necita
 te vel repugnat.
 Secōdo ibi. nō cr
 go p̄pterea nihil
 ostendit q̄ ster ai p̄
 sciētia. Quamū
 ad p̄mū sciendū
 q̄ necitas quā r
 muēt stoici fuit
 necessitas fatēre
 pugnas volūta
 tis libertati. vñ
 sic dicit. A. celli
 us li. v. lū d̄y
 sup' us p̄ncipos
 stoicoy dē finitū
 farū eō mō q̄. ē.
 in hoc li. cap. 7. et
 r alij obijcerēt q̄
 suā d̄ finitōy q̄ vi
 debat destruere li
 bertatē volūtatē
 d̄y sup' d̄clarā
 do suā intentē
 qm dixit farū esse
 sempiternā r ide
 claudibile sentē
 riā. r volēs serua
 re libertatē volū
 tatis dicebat q̄
 fato inest qdam
 motio ad bonū l
 ad malū. tñ octo
 nes hōas v' ma
 las ipō volūtas
 moderas r efficit
 ponit q̄ ad hoc ce
 mplū de lapide
 rotundo. q̄ si per
 spocia sua r dēli
 us p̄ciat r ascen
 dit. cur' dēscit
 p̄ncipiū est ille
 qui p̄ciat. sed tñ
 mor ille lapis
 voluit. non quia
 iam ab ipō p̄ci
 ente moueat. sed
 cōpēt mor' ille
 lapidi tā ex p̄ria
 sua volubilitate

*Deus est spiritus
 creator
 q̄ sunt nō fi
 sunt p̄
 p̄lo sunt
 p̄mū*

*Ps. 137 et
 52.*

*La. X.
 y Ade nec
 illa neces
 sitas rē.*

sen figura apta ad h q sic voluat. eodem modo dicit esse de or. in necessitate fieri. na ipsa principia causarum moventur. imperio vero silioz mentuqz nostraru actioz nesciqz ipas volutas cuiusqz ppria r animoz igētia moderant. Licet ro h. de fato dicit chrysippu estuantes r laborante quod

fato possent oia fieri r tñ ee aliud in prate. videt n se impedisse in hac qone. sed manere intricata. augustin. vo hic dicit qd no est formida da illa necitas qz ma stori illa for midauerit. ppter qd aliqz cas sub iscerit necitati. aliqz vo no. inf qz posuerit volutates nras no subdi necitati tunc metes ne tollerēt libtate. vñ aug. gra hui? disti n gunt h de triplē necitate. Quaru vna ē coactōis. r subijcti tali necitate est rra libertate. siue sit libtas a coactōe siue in differētie. Hanc necitate tangit eū dicit. Si em necessitas nra illa. rē. Alia est necessitas inmutabilis qz est etiā i deo licet deo ei no subijctat. r ista n impedit libertate volutatis qz libtetas ē a coactōe. nec etiā libertate indifferentie dū n necitas sit respectu vni? et volutatis respectu

alterius. sicut deus vult necessario scipm esse r vivere. vult tñ libere libertate indifferentie creaturā esse. Necitate vero ista immutabilitatis tangit cum dicit. Si aut illa diffinit esse necessitas rē. Tertia ē necessitas ex supposito. qz magis ē necitas nra qz sequētia. puta si dicit sic. Si volo aliqd necessario volo illud libero arbitrio. Et ista necessitas nec repugnat libertati que est a coactōe. nec libertati indifferentie. et causa est. qz non refert ad aliud respectu cuius est libtetas indifferentie. nam libertas est respectu actus vel sequētia. r talis necessitas neutrius est. sed ē necessitas consequente. Istam vero necessitate tangit

cum dicit. Sic etiā cum dicimus necesse esse rē.

Sunt igit nre voluntates rē hic cōcludit aliqua esse i nostra potestate. r dicit que sunt illa r que sicut que in nra prate non sunt. cum tñ ea patiamur sicut ut potestate nostra r subiecta nostri voluntati potē qz

le aut viuit. si deo no bene credit. Tñ absit a nobis ei negare psciam vt liberi esse velim? qz adiuuante sum? liberi velerim? pzoinde no frustra sunt leges. obiurgationes. exhortatōes. laudes r vitupatōes. qz r ipas futuras esse psciuit. r valēt plurimū qntū eas valituras esse psciuit r pces valent ad ea i petrada. qz se pccantib? cōcessurū esse psciuit. r iuste premia bonis factis r pctis supplicia pstituta sunt. Rēqz em ideo peccat homo. quia deo illū peccaturū esse psciuit. imo ideo non dubitat ipsum peccare cum peccat quia ille cuius pscientia falli non pot non fatū. no fortunā. no aliqd aliud. sed ipm peccaturū esse psciuit. qui si nolit omni no non peccat sed si peccare noluerit etiā hoc ille psciat. La. XI.

Deus itaqz sum? r ve a rus cū vbo suo r spiritu scō qz tria vñ sūt. deus vñ oipotens. creator et factor. omnis aie atqz ois corporis. cuius sunt participatio. ne felices quicūqz sunt veritate no vanitate felices. qui fecit hoiez rationale animal ex aia r corpe. qui cum peccantē no impunitū ee pmisit

luntate. nec alter. Is et cetera illa volutas impedita qz veller r no posset. vñ qd pter suā volutate patit hō no d3 tribue hūanis vñ agelic vñ cuiusqz creati spūs voluntariis. s. tanqz cāe pme r portissime. s3 et port? qz dat pratem volentib?. qz licet malū culpe no sit de um reducendum. tamen malum pene in ipsum sicut i causam reducendū est. c Non ē ppreca nihil rē hic ostendit qz voluntas libera stat cū dei pscia. r no a solū stat imo sequitur ex ea. Caplm. XI. Deus itaqz sum? r ver? rē. In h ca. ostendit beatus augustin. qz dispositio regnōū subia et diuine puidētie. r b cōdit ex multis aliis que di

volutari alicui? creature. Est aue lra augusti. qz ser quit. s. quicqd ar aliorum hoim rē obscura r in multis libris discov dantib? vitata. Lur? intellect? rā lis est. Quicqd aut alioz hoim voluntate nolēs quisqz patiat etiam sic voluntas valet. i. habet h i prate sua. s. aliq voluntas. r si n illius. qui. s. nolens patit. tñ bo minis voluntas s. eius qz malū infert suple habet hoc in prate sua. S3 p rā dei sup ple ē. i. a do ē. nā si volutās tñ cēt i. sine effectu nec posset qd veller potēiore volūta te impediret. s. o lūtare dī qz h3 potēstare sup oem volutate r no im pediret fato vel aliq necitate fata li nec sic tñ volūtas nisi volūtas cēt. i. qz sic im pediret volūtas adhuc remāeret volūtas. r no cēt nisi volūtas. id ē aliud qz volūtas qz impedimētuz tale no tollit vo

polus y h d m m pteky

vine prudentie subiacent. et sunt tamen multo maiora
Roinde videam quos ro. La. XXII.
manoz. In hoc ca. ostendit aug. ob que me
rita romaoz et ad que sine de pudetia sua ro
manu imperu auxit. vñ ostendit qualia oga virtuo

*In quoque
causam*

sa reducebat in ro
manis anteq im
peru auerit esset
que in q ordinat
ta fuerit ad glia
ipale. ideo gloria
repali remunerati
sunt. b In
laudis auidi. r.
Ista sunt vba sa
lusti. circa pnci
piu catilinarij vl
q ibi ereclusue.
hac ardentissime.
re c Hinc e
q regale. r. Die
sciendū est q licz
tarquini supb
q fuit vltim rex
romanoz fuerit
expulsus ppter
delictū filij sui. vt
dictū fuit li. ij. c.
xvij. et li. iij. c. xv.
m in rei veritate
nomen regiu fuit
romanis etiā p
pter alias causas
o. am valde.
scz q reges eozū
fere tyrānice in
ceperūt domina
ri. et q tota pote
stas penes ipsos
erat. precipue pe
nes ipm tarqniu
q in cōsulto tam
populo q senat
u vel patribus
dia disposuit vt
volebat vñ regia
potestas multuz
derogabat liber
tati ciuū. et ideo
sublata regia po
testate. loco vni
regis duos cōsu
les fecerūt apud
qs maneret impi
um. i. pnci
palis de qbo dicit
s. li. ij. ca. xvij. et
li. iij. ca. xv. de q
bus Salustius i
catilinario in pnci
cipio fere dicit sic
vbi regius impe
rium q initio cā

*concludit regnum
supb et dicit pnci
palis q*

nec sine misericordia derelicti
q: q bonis et malis eentiam
etiā cū lapidib: vitā semina
lē etiā cū arborib: vitā sen
sualē etiā cum pecorib: vitā
intellectuale cū solis āgel de
dit: a q est ois mod: ois spēs
ois ordo: a q ē mēsurā nūer
pond: a q est qcqd naturalr
est cuiuscūq generis ē: cui
iuscūq existimatiois ē: a quo
sunt semina formaz: forme
seminū: mot: seminum atq
formaz. Qui dedit carni ori
ginē: pulchritudinez valitū
dinē: ppagatiois fecūditatē
membroz dispositōz: salutē:
cordiā q et aie irrōnali dicit
memoriā: sensum: appetitū:
rōnali aut insup mentē: intel
ligentiā: volūtātē: q non so
lū celū et terrā: nec solū āge
lū et hoīem: s nec exigui et cō
tēpniblis animātis viscera:
nec ei pēnulā: nec herbe flo
sculū: nec arboris foliuz sine
suaz ptiū pueniētia: et qdam
veluti pace drelit nullo mō
est credēdū regna hoīm eo
rumq dñatōes et seruitutes
a sue pudētie legib: aliēas
esse voluisse. La. XII.
Roinde videam
p qd romaoz mores
et quā ob cāz de ve
rus ad augendū impiū ad
iuuare dignat: ē in cui pote
state sūt etiā regna terrena.
qō vt absolutū dīsserere pos
sem: ad hoc ptinentē et sup
iore libz pscriptim: q i hac
re pnci nulla sit eoz deozum
quos etiā rebus nugatorijs
colēdos putarunt. et pntis
voluminis ptes supiores qd
hucusq pduxim: de fati que
stione tollenda: ne quisq cui
iā psuasū esset nō illoz deoz
cultu romanū impiū ppaga

seruande libertatis atq augende reipublice fuerat in
superbiam dominationēq se cōuertit. immutato tpe
annua imperia solum. id est solū per vñū annum du
rantia binosq imperatores sibi facere.

Quod idem auctor: r. videlicet
tum atq seruatu: nescio cui
fato pon: id tribueret q dei
sūmi potētissime volūtati. ve
teres igi pnci romani qn
tū eozū docet et cōmēdat hi
storia: quis vt alie gētes (ex
cepta vna pnci hebreozuz) de
os falsos colerent et non deo
victimas sed demonijs imo
larētramē laudis auidi: pe
cunie liberales erant: glori
am ingentem diuitias hone
stas volebāt: hanc ardentis
sime dilexerūt: ppter hāc vi
uere voluerūt: ppter hāc et
mori non dubitauerūt. Lete
ras cupiditates hui vni in
gēti cupiditate pserūt: ipaz
deniq patriā suā: qm serui
re videbāt in gloriūm domi
nari vero atq imperare glo
riofum: prius omni studio li
beram: deinde dominam eē
concupierunt. hinc est q re
galem dñationē nō ferētes:
annua imperia binosq im
patores sibi fecerunt: q psu
les appellati sunt a consulen
do: non reges aut domini a
regnādo atq dñando: cuz
reges vtiq a regendo dicti
melius videant: vt regnū a
regibus: reges aut vt dicituz
est a regendo: sed fastus re
gius non disciplina puratus
est regentis vel beniuolētia
cōsulentis: s supbia dñantis
Expulso itaq rege tarqu
nio: et cōsilibus institut: se
cutum est qd idem auctor in
romaoz laudib: posuit. q ci
uitas incredibili mēozatu ad
epta libertate et qntuz breui
creuerit: tanta cupido glie i
cesserat. Ista g laudis auidi
tas et cupido glorie: multa il
la miranda fecit: laudabilia
scz atq glorioza scōm hoīm
existimationem. Laudat e

Salustius parū
post illud qd de
ipso tā allegauit.
et sunt verba ei
ista. q ciuitas in
credibili memo
ratu adepta lib
tate quantū bre
ui creuerit tanta
cupido glorie in
cesserat. Sequē
tia hic sūt verba
augustini.

Salustii
citi.

Laudat idēz
salustius scz in ca
tilinario. cui sen
tentiam hic reci
tat aug. magis
q verba. Quan
tū vero ad h qd
hic augustinus al
legans Salustu
um de Catone et
cesare. q erant i
gentis virtutes.
et diuersoz mo
rum. hoc expo
nit Salustius ibi
dem sic dicens.
His genus. erat
eloquentia pro
pe equalia fere
magnitudo ani
mi par. sed alia
olū. Cesar benefi
cis ac magnifi
centia magnus
habebatur. ime
gritate vire caro
iste scilicet cesar
magnitudine et
misericordia cla
rus factus est.
huc scilicet La
romi seueritas dī
gnitatem addide
rat. Cesar dan
do subleuando ig
noscedo Lato
nihil largiendo
gloriam adept
est. In altero
miseris refugij
um erat in altero
malis perniciōs

*conditas romanorum virtutem
et regnum auctum est*

Illius facultas. huius constantia laudat. Postremo cesar in ai n idur erat vigilare. laborare i nego cjs amico ru in tēp. sua negligere. nihil denegare qd dono dignū esset. Et post h addit salusti de cesare sic di. Sibi magnū impiū nouū ecerant. nouū bellū exoptabat vbi s tus enitescere possz

Que vba salusti hic recitat. b. au gusti. Qd vo sb/ uigit. ita sicbat i voris. i. volūta/ tibus viroz viru te magnoz. f. qd in ecerant sub se habebat. vt excu tarer in bellū mi seras gētes. f. gal los. germāos. et illyricos bitan/ nos. aquitanos. et gallos tam gal lie cisalpine. idē ilus terre que mō vocat lōbardia. vsqz ad fluuiū ru biconem qz etiaz gallic transalpi/ ne.

Et flagello agitarer bellona sanguineo. i. vt bellona q est dea belli flagello san guineo agitarer eos ad bellandū vt eēt vbi virtus tū ē augustini nō salusti.

Amore itaqz rē. Amo: liber tatis solt videba

tur apud romanos fuisse qd diu tarquini supbz quez erpulerāt fuit supstes. nā toto co tpe timētes ne redu ceret in regnū. durerūt totā intentōz suā cōtra illuz ad cauendū ne rediret. Sed co moruo iā statim incepte apud eos amor alijs dñandi t sibi eos subijciendi.

Docta insignis rē. f. virgili li. viij. encidos. vbi fingit virgili enee a mīre sua venere data munera q/ dā fuisse. inter q erat scutū in quo crāt scripta ea que futura erāt circa pgeniē suā. Inter q descriptū fuit q/ mō posenna rex ventur' esset in auxiliū tarquini sup bi erpulsi. ad reducendū ipm t obfessurus vrbē. de q. s li. iij. ca. re. Ad ducit aut aug. duos versus virgili ad pbandū q romani pmo pugnabāt erpulso tarqui mo p libertate. vñ virgili' rtrinuādo se ad pcedentia dicit f. c. Nec nō tarqniū eicētū posenna iubebat sup ple romanos accipe. i. q romani cū acciperent. ingenti/ qz vrbē obsidio ne pmebat. Ista etiā interponit aug. t sequit ali' h' sus h' gilij Eneade. i. romani ab enea p/ cedētes in ferrū p libertate ruebāt. noie ferri intelligū tur oia arma inuasiva. i Velut loquēte ioue idēz poete rē. li. j. encid. vbi inducit venerē de scutū iuno nis t enea t troiāos. d. q. s. li. j. c. iij. dixi ioui q arentē

idē salustius tpibus suis ma gnos t pclaros viros abar cū catonē: t caui cesarē dicē q diu illa respublica non ha buit queqz vtrute magnū: f. sua mēoria fuisse illos duos i genti vtruti: diuersis morib' In laudib' aut cesar' posuit q sibi magnū impiū: exerci tū: bellū nouum exoptabat: vbi virt' enitescere posset: ita fidbat i vor' viroz vtrute magnoz: vt excitaret i bel lū miserat gentes' et flagel lo agitarer bellōa sāguineo vt eēt vbi virt' eoz enitescer et. Hec illa pfecto laudis quidiras: t glie cupido facie

g bar' amor itaqz primit' lib/ tatis: post etiā dñatōis t cu piditate laudis t glie: multa magna fecerūt. Reddit eis vtriusqz rei testimoniū etiaz h' poeta in signis corū. Vnde qpe ait. Nec nō tarquiniuz eiectū posenna iubebat. ac cipe: ingentiqz vrbē obsidio ne pmebat. Eneade i ferruz p libertate ruebāt. Tūc ita

z p enea iouē tēpante. t iouē veneri rudentē h' mō p' alia a ioue pmissa. qn aspa iuno. i. q nūc est aspa troi anis que mare nūc terrasqz metu celūqz. i. acrem fati/ gar. i. cōmouet. cōtra troianos t silia in melius refer/ ret. i. in fauorē troianoz t silia murabit. mecūqz foue

bit romāos rerū dños. f. futuros gentēqz rogatam Romanos vo/ cat rogatos a ro/ ga q vestis qdaz erat qua vrebant tpe pacis. sic pla citū. f. ē mibi. veni et lustris labē tibus eras. i. tpus veniet p lapsū lustruz q sūt qn/ quēna Lū dom' assarici. i. troiāo rū. t pcpue d' scē/ dēniū ab enea. nā assarac' fuit au' pami regis vlt' m' troianoz t pi auus enee pbrbi am. i. ciuitatē gre cie sic dicitā. cla/ rasqz micenas ci uitatē. f. aliā gre cie vbi regnauit agamēnō eucrfoz troie. seruitio p/ met. i. subijciēt s' bi ac vict' dñabi tur arg. i. grecis bec aut virgilius dicit p dicitā a ioue q' futura. cū tñ i reu' eritate oia iā fuerint iplera an

teqz h' gilij ea scriberet. nā h' gilij fuit tpe augusti cesar' an qd tps diu fuit tota greca romāis subiecta. vt p' p festū li. d. puincijs. t adducit aug. p dicitos h' sus h' gi li' ad oñdendū quō romani a depra libertate amauerit dñatōz. Et ad idē adducit alios h' sus h' gilij q h' n' lib. vj. encidos. vbi virgili' inducit anchisen p' rez enee s' bi post mores apparentē t multa d' posteritate sua di centē. Int' q p dicit excellentiā quā habebāt romani in cōpatōe ad alias gētes. Nā romani q ad pitiā regimi nis t p' tate dñandi alias gētes excellēt. q'uis in alijs artibz romāos excellere possent gētes alie. Et idē dicit h' gilij sic. E' reudēt ali' spirātia molli' era. i. alie gētes pnt h'c artē excudēt. i. fabricā d'z malliā d'z era spirā tia. i. sumātia v' colētia molli'. i. era ad ignē iā emollit ra. i. pnt eē pfecti artifices i ere formādo. Eredo e' qdē viuos du' eēt d' marmoz vult'. i. pnt eē pfecti artifices i marmoz vt faciāt vult' imaginū d' marmoz q' vi uos. orabūt cās meli'. i. c' r' ali' meliores oratores celiqz mear'. i. mot' d' scribūt radio. i. lica t surgētia sidā d' cēt. i. erūt p' tiores astrono m. tu reg' ipio p' los roma ne' memto. be tibi. f. romāe c' r' artes paciqz iponēt mo rē. i. modū t mēsurā d'burā p' c' r' t' d'bellā' supbos

Eneid. f.

neid. 8.

q̄si dicat q̄ romāe ista erit excellētia tua k Has
artes illi rē. Die scēdū q̄ romani p̄mo erāt satis vir
tuosi fm̄ modū suū virtutes politicas h̄nc posteri
ores h̄o romani erāt satis virtuosī d̄ni cupiditati. lu
rurie ⁊ alijs vitijs ac vanitatibus multa a p̄po pau
pere accipītes.
postmodū ea q̄si
p̄ vtilitate cōi ad
honorē deoz i lu
dis scenicis expē
dentes vñ dicit h̄
aug. q̄ artes re
gendi ⁊ bellandi
romani p̄m̄o exer
cebant anteq̄ sic
corrupti cōt̄ mo
ribz q̄ postmo
dū i q̄n scri
bebat ista salusti
us rē. Salusti
fuit tpe iulij cesa
ris ⁊ virgili tpe
augusti cesaris.
q̄z tpe ⁊ etiā be
ne arca mores ro
manoz erāt mul
tū lapsi ⁊ omnis
corrupti vt pa
ruit in crudelita
tibus multozum
belloz ciuiliū. de
quibz sup̄ li. iij.
dictum fuit
m̄. ⁊ n̄ idē dicit
rē. videlicet salu
stius in catilina
rio. ⁊ sunt h̄ba sa
luti v̄sq̄ ibi ex
clusiue. h̄c s̄r ille
bone n̄ deo
rū apud illos e
dol rē. De istis edi
bus narrat t̄r li
vius li. viij. de se
cūdo bello puni
co. ⁊ valerius li. j.
q̄ cū marcell⁹ ca
pta ciuitate syra
cusana. vt. s. li. j.
ca. vij. dicit. velle
vñā edē ⁊ struif
se virtuti ⁊ hono
ri. p̄hibet⁹ a col
legio sacerdotuz
dicentiū q̄ iō nō
debebat h̄ fieri.
q̄ si vñū rēplum
cēt v̄triusq̄ ⁊ n̄
gere aliqd̄ pd̄ici
um. qd̄ sacrificijs
videlicet expian
dū cēt. nō possit
fieri v̄triusq̄ illoz
doz sicut res di

Encid. 6

Salusti
cati.

romanoz artes regnādi: ar
q̄ ipādi: ⁊ subigēdi ac debel
lādi p̄pos aīponeret ait. Ex
cudēt alij spirātia molli⁹ era
Lredo eq̄dē viuos ducēt de
marmore vult⁹. Orabūt cās
meli⁹: celiq̄z meatus. Descri
bēt radio ⁊ surgētia sidera di
cēt. Tu regere ipio: p̄pos ro
mane memēto. h̄c tibi erūt
artes: paci⁹ iponere morē.
Parcere s̄biectis: ⁊ debella
re sup̄bos. h̄as artes illi tā
to p̄m̄o exercebāt: q̄nto mi
nus se voluptatibz dabāt: ⁊
enervatōe animi ⁊ corpis in
p̄cupiscēdis ⁊ augēdis diuis
tibus: ⁊ pillas moribz corrupē
dis rapiēdo miseris ciuibz
largiēdo scenicis turpibus
Uñ q̄ tales iā mox labes su
pabāt atq̄ abū dabāt q̄n scri
bebat ista salusti⁹ canebatq̄
virgili⁹: nō illis artibz ad ho
nozes ⁊ gliaz: s̄ dolis atq̄ fal
lacijs abiebāt. Uñ idē dicit. s̄
p̄mo magi ambitio q̄ auari
cia aīos hoīm exercebat qd̄
tū vitiū p̄p̄i virtuti erat. nā
gliaz honorē ipiū bon⁹ ⁊ i q̄
tuus eq̄ sibi exoptāt. s̄ ille in
q̄t vera via nitif: huic q̄z bōe
artes desūt: dolis atq̄ falla
cijs p̄cedit. h̄c sunt ille bone
artes: p̄ virtutē. s̄ nō p̄ fallacē
ambitōz ad honorē ⁊ glia et
impiū puenire: q̄ tū bon⁹ et
ignau⁹ eq̄ sibi exoptāt. S̄z il
le. i. bon⁹ vera via nitif. Uñ
virtus est q̄ nitif tanq̄ ad pos
sessionis finē. i. ad gliaz. ho
nozes: impiū. h̄c instuz ha
buisse romanos etiā deozuz
apud illos edes indicant: q̄s
p̄iunctissimas p̄stituerūt vir
tutis ⁊ honoris prodijz ha
bentes q̄ danf a deo. Uñ in
telligi pōt que finē volebant
eē virtutis: ⁊ q̄ cā referēbāt

uine fieri deberēt. ⁊ iō fecit duo tēpla. que tū sicut h̄ di
cit aug. fuerit sibi inuicē p̄iunctissima. cām h̄o expo
nit h̄c aug. o Mel⁹ laudat⁹ ē caro. De illo q̄p
pe ait. s̄. salusti⁹ in catilinario. Ad intellectū h̄o ciuis
qd̄ dicit salusti⁹ de carone sic. quo min⁹ petēbat gloriā
rē. scēdū q̄ apd
romanos erat cō
suetū q̄ q̄n magi
strat⁹ eligēbant.
pura ⁊ siles tri
bunt ⁊ h̄mōi illi q̄
se repurabāt di
gnos magistratu
aliquo ad locum
vbi fiebat electio
in veste candida
venerūt. qui etiā
candidari ex hoc
dicit sunt. ⁊ petē
bant magistratū
sibi p̄cedi. ⁊ sic fe
cit caro iste v̄ticē
sif. s̄z minus q̄
alij suā ambitio
nē ostendere. h̄c
aūt modum petē
di honores repro
bat augustinus
hic etiam in cato
ne qui honores
huiusmodi petē
etiā hoc modo. ⁊
alioquin nō obri
nuisset. de ipō di
cit salustius q̄ cē
q̄z videri bonas
malēbat.
p Duo romā
rē. de istis duobz
dictum est supra
in hoc capitulo.
q Uideamus
in ipsa rē. Itaq̄
sententiam cato
nis ponit salusti
us in catilinario
Sententia autē
illa continetur
in illa oratione
quam facit caro
in senatu contra
catilinam. s̄ quo
supra libro p̄m̄o
capitulo q̄n
to dictum est. Et
sunt verba cato
nis que salustius
recitat exclusiue
vsq̄z ibi. qui au
dit h̄c cato nis

Calo

Handwritten notes in red ink at the bottom of the page.

R Qui audit h
 catonis. h bea
 aug⁹ excludit que
 da falsum intelle
 cum verborum ca
 tonis. q: pot ali
 qd sic intelligere
 verba catonis.
 quasi caro volu
 isser dicere q: ocs
 vel plures roma
 ni essent tales q:
 les describit caro
 sed h excludit be
 tus aug⁹ q: dicta
 salustij in pmo h
 storiarū libro. de
 qbus enā fecē au
 gusti. mentionez
 supra li. ij. ca. xv
 ij. que ibi expo
 sita sunt. et sunt
 hec verba salustij
 vsq: ibi exclusiue
 quarū discordia
 rū rē. i. Sic
 idē historicus scz
 in cathilinario
 mox post oratio
 nem catonis r: h
 bec verba salustij
 vsq: ibi exclusiue
 paucorū igit vir
 tus rē.
 Etiam a catone
 ne laudata rē ver
 ba catonis ex qui
 bus bñs aug⁹ h
 supra in b caplo
 ex ipius nomine
 recitavit. exponit
 hic r qd ē habere
 publice egestatez
 r puatim opulen
 tiam qd fuit ver
 bum catonis.
 Quāobrem cū
 diu fuissent rē.
 Excludit h aug⁹
 intentionē suā in
 toto h caplo vbi
 facit mentionem
 de regnoz orientā
 liū duratiōe. vo
 cat autē regna ori
 entalia. regna af
 syriozū medozum
 r p̄sarū. q: tria re
 gna q̄tū ad po
 pulos subiectos
 fuerūt fere q̄tū idē
 regnū. sed q̄tū m
 edē citēz de qua
 fuerūt successiue

Sed alia fuere q̄ illos viros
 magnos fecerunt: que nob
 nulla sunt: domi industria:
 foris iustum imperium: ani
 mus in consolendo liber: ne
 q: libidineo delicto obnoxius.
 Pro his nos habem⁹ lux
 riam atq: auariciam: pu
 blice egestatem: priuatam
 opulentiam: laudamus diui
 tias: sequimur inertiam: in
 ter bonos r malos discrimē
 nullum: omnia virtutis pre
 mia ambicio possidet. Neq:
 mirum vbi vos separatim si
 bi quisq: consilia capitis: vbi
 domi voluptatibus: hic pe
 cunite aut gratie seruitis. Lo
 sit vt impetys fiat in vacua
 rempublicam. Qui audit
 hec catonis verba siue sa
 lustij: purat quales laudan
 tur romani veteres: omnes
 eos tales tunc fuisse vel plu
 res. Non ira est: alio q̄n vera
 nō essent que ipse idem scri
 bit: ea que commemorauit in
 secundo libro huius operis
 vbi dicit iniurias validioruz
 r ob eas discensionem ple
 bis a patribus: aliasq: discel
 siones domi fuisse: iam inde
 a principio neq: amplius eq:
 r modesto iure actum: q: ex
 pulsus regibus: q: diu metus
 a tarquinio fuit donec bellū
 graue quod propter ipsum
 cum etruria susceptum fue
 rat finiretur. Postea vero
 seruilī imperio patres exer
 cuisse plebē: regio more ver
 berasse: agro pepulisse r ces
 teris expertibus solos egis
 se in imperio. Quarum dis
 cordiarum dum illi domina
 ri vellent: isti seruire nollēt
 finem fuisse bellum punicuz
 secundum. Quia rursus gra
 uis metus cepit vigere: atq:
 q: ab illis perturbationibus
 alia maiorē cura cohibere a
 nimos inquietos: et ad con
 cordiam reuocare ciuilem:
 Sed per quosdā paucos q:

pro suo modo boni erāt ma
 gna administrabantur: at
 q: illis toleratis ac tempatis
 malis: paucorum bonorū p
 uidentia res illa crescebat. si
 cut idē historic⁹ dicit multa
 sibi: gentiz audienti: que
 populus romanus domi mi
 litieq: mari atq: terra p̄clara
 facinora fecerit se libuisse at
 tendere: que res maxime tā
 ra negocia sustinuisser: quo
 niam sciebat se penumero
 sua manu cū magnis legio
 nibus hostium contendisse
 romanos: cognouerat puis
 copijs bella gesta cum opu
 lentis regibus: sibiq: multa
 agitati consistere dixit: pau
 corū ciuium egregiam vtu
 tez cūtra patrauisse: eoq: sa
 ctum vt diuitias paupertas
 multitudinē paucitas supe
 rarer. Sed postq: luxu atq:
 desidia inquit ciuitas corru
 pta est: rursus respublica ma
 gnitudine sui impatorū atq:
 magistratorum vitia sustēra
 bat. Paucorū igit virtus ad
 gloriam: honorem: imperiū
 vera via: id est virtute ipsa ni
 tentiū etiam a catone lauda
 ta est. Hinc erat domi indu
 stria quā commemorauit catone
 vt erarium esset opulentum
 tenues res priuate. Hic cor
 ruptis moribus vitium esse
 contrarium posuit. publice
 egestate: priuatim opulenti
 am. Quāobrem cū diu fuiss
 sent regna orientis illustria:
 voluit deus r occidentale fi
 eri: qd̄ tempe esset posterius
 sed imperij latitudine r ma
 gnitudine illustrius. Idēq: ta
 libus potissimū concessit ho
 minibus ad domāda grauiā
 mala multarū gentium: q: cā
 honoris laudis r glorie con
 sulerent patrie: in qua ipsam
 gloriam requirebant: salutē
 q: ei saluti sue pponere nōn
 dubitarent: p̄ isto vno vitio
 id est amore laudis: pecunie

reges. r sp̄ quā
 fuit caput r p̄nci
 paltras regnādī
 fuerūt ita. nam
 ppli. s. subiecti
 vni regi p̄mo ha
 buerūt reges d̄ al
 lyris. s. nūcro. xx
 vj sub q̄b⁹ dura
 uit impū annis
 M. cc. xl. q̄rū re
 gū p̄m⁹ fuit nin⁹
 vltim⁹ vero sar
 danapal⁹ vt dicit
 supra li. ij. ca. xx.
 postmodū trāsā
 rū fuit regnuz ad
 medos. ex qbus
 erāt octo reges. q:
 rū p̄m⁹ fuit orta
 banus. r vltim⁹
 fuit assyages. vt
 supra li. iij. cap.
 vij. dicit sub q̄bul
 durauit monar
 chia annis. cc. lij.
 Deinde impium
 ē ad p̄las trāsā rū
 r fuerūt. r iij. ex
 ip̄is. q̄rū p̄m⁹ fu
 it cyrus. vltimus
 vero fuit darius
 fil⁹ p̄saricae capō
 q: fuit metana
 chia fm hieroni.
 cc. xxx. ānis. istā
 vero regna dicit
 ideo orientalia. q:
 fuerunt in Asia
 maiorē. que dicit
 pars orientalis to
 nus terre habita
 bilis Europa ve
 ro r africa respē
 ctu eius sunt: oc
 cidente. Postmo
 dum vero inter
 secto dario r rāf
 latū ē impium ad
 alexandrū magnū
 r grecos q: sūt in
 europa. r sic de
 oriente in occide
 tem. q: nō solū in
 illa pre europa. s.
 in greca. s. etiaz
 in asia regnauerūt
 deinde trāsā rā ē
 monarchia ad fo
 mano s. q: totteu
 rope r africa ac p̄
 mag⁹ pre asie ipa
 uerūt r rō regnū ro
 mano: fuit mo⁹

Sal. i. ca.

*Roma orientis
 hinc q̄tū r q̄tū p̄m⁹
 r p̄s p̄nciū dūmōn
 hic r iij. ca. +
 quo p̄ ob. ca.
 dicitur p̄nciū
 trāsā rā*

Hypocritas

Liber

Am sanius videt etc. In B ca. pbat bris au gusti. p auctores romaoz qz ipi roma a vera virtute deficiebat et h qz sibi laudē hūanā r glo

riā mūdiale rāqz sine p̄stiterūt. p p̄ que oia fecerit r fac h duo. qz p̄ mo pbat appetitū laudis et vitio sum. scdo ibi cri am tullio rē p̄o bar romanos bu tismōi sine iten/ disse. Namū ho pbat p dno dicit horatū poete qz pmū ē i li. episto larū. ep̄la prima

Horatius in epistol

Horatius in odis

Tullius de republi

Tullius in tus qst.

Am sanius videt qui et amorem laudis vitium esse cognoscit

Appetitū laudis r virtutis qz p̄ mo pbat appetitū laudis et vitio sum.

Quidā p̄tula p̄ mo pbat appetitū laudis et vitio sum.

cupiditatē r multa alia vitia cōprimētes. La. XIII.

Am sanius videt qui et amorem laudis vitium esse cognoscit:

Quod nec poetam fugit horatium qui ait. Laudis amore tumes: sunt certa piacula que te. Ter pure lecto poterunt recreare libello. Idem in carmine lyrico: ad repmēdam dominandi libidinē: ita cecinit. Latius regnes auidum domando Spiritus: qz si lybiam remotis Hadibus iungas: r vterqz penus Seruiat vni. Verūtamen qui libidines turpiores fide pietatis impetrato Spiritu sancto: r amore itelligibilis pulchritudinis non refrenant: melius saltem cupiditate humane laudis r glorie non quidē iam sancti: sed minus iaz turpes sunt. Etiam tullius in d silere non potuit: in iisdem libris quos de republica scripsit: vbi loquitur de instituēdo principe civitatis: quez dicit alendum esse gloria: r cōsequenter cōmemorat maiores suos multa mira atqz preclara glorie cupiditate fecisse. Huic ergo vitio non solū non resistebant: verū etiam id excitandum r accendendum esse censebant: putantes hoc vitile esse reipublice. Quod nec i ipsius philosophie libris tullius ab hac peste dissimulet vbi eam luce clarius confiteretur. Lum enim de studijs talibus loqueretur: que vtiqz sectanda sunt sine veriboni nō vētositate laudis humane: hāc intulit vniuersalē

dis fm isidor li. xiiij. et b̄mologia: ē insula i q̄ columne hercul vident iuxta locuz vbi mare mediteraneum exit ab oceano. Et aut a p̄mēti terra centū. xx. passibz diuisa. p̄st ar frequē i p̄li mōro. qz coline ipse hercul qnqz gades hercul vocāt vlt qz sūr ples ista lemiores vni maton isule p̄pique a q̄oes ille gades appellāt. r ibitāf a p̄m̄s. i. africa. Quis sit media iter africa r curō p̄ā r iō s̄bungie horatū r vlt qz p̄ n̄f. rā ille q̄ b̄rat i isul illis q̄ ille q̄ i lybia b̄rat seruiat vni scz regibz. Etia tullius in de rē. b̄ōndit. aug. p̄ duo dicitra tullij q̄ romanū h vitio. s̄appetitū mūdāe glie laborabāt. qz p̄ nū dicitū ē i. de republica. scdm dicitū ē i ipsi phie libz. i. i. r scularis q̄ōnto li. j.

generalēq̄sententiā. hos nos alit artes oēs qz accendūtur ad studia gloria: iacent qz ea semp que apud quosqz improbantur. La. XIII.

Tic igitur cupiditati melius resistit sine dubitatione cūcedit. Tanto em̄ quisqz est deo similior quanto r ab hac immundicia mundior. Que in hac vita r si non funditus eradicator ex corde quia etiaz bene proficiētes animos temptare non cessat saltem cupiditas glorie superetur dilectione iusticie. Et si alibi iacent que apud quosqz improbantur: si bona: si recta sunt: etiam ipse amor humane laudis erubescat: r cedat amorū veritatis. Taz em̄ est hoc vitium inimicum pie fidei si maior in corde sit cupiditas glorie q̄ dei timor vlt amor: vt dominus diceret: Quomodo potestis credere gloriā ab inuicem expectantes: et gloriā que a solo deo est non querentes? Item de quibusdam qui in eum crediderant: et verebatur palam confiteri: ait euangelista. Dilexerunt gloriā hominū magi q̄ dei. Quod sancti apli nō fecerūt. Qui cum in his locis predicarent xp̄i nomē: vbi non solum improbat sicut ille ait: iacent qz ea sepe que apud quosqz improbant: verū etiaz summe detestationis habebant tenentes qd̄ audierāt a bono magistro eodemqz medico mentū. Si q̄ me negauerit corā hominibus: nega

tion isule p̄pique a q̄oes ille gades appellāt. r ibitāf a p̄m̄s. i. africa. Quis sit media iter africa r curō p̄ā r iō s̄bungie horatū r vlt qz p̄ n̄f. rā ille q̄ b̄rat i isul illis q̄ ille q̄ i lybia b̄rat seruiat vni scz regibz. Etia tullius in de rē. b̄ōndit. aug. p̄ duo dicitra tullij q̄ romanū h vitio. s̄appetitū mūdāe glie laborabāt. qz p̄ nū dicitū ē i. de republica. scdm dicitū ē i ipsi phie libz. i. i. r scularis q̄ōnto li. j.

La. XIII

b Tic igitur cupiditati melius resistit sine dubitatione cūcedit. Tanto em̄ quisqz est deo similior quanto r ab hac immundicia mundior. Que in hac vita r si non funditus eradicator ex corde quia etiaz bene proficiētes animos temptare non cessat saltem cupiditas glorie superetur dilectione iusticie. Et si alibi iacent que apud quosqz improbant: si bona: si recta sunt: etiam ipse amor humane laudis erubescat: r cedat amorū veritatis. Taz em̄ est hoc vitium inimicum pie fidei si maior in corde sit cupiditas glorie q̄ dei timor vlt amor: vt dominus diceret: Quomodo potestis credere gloriā ab inuicem expectantes: et gloriā que a solo deo est non querentes? Item de quibusdam qui in eum crediderant: et verebatur palam confiteri: ait euangelista. Dilexerunt gloriā hominū magi q̄ dei. Quod sancti apli nō fecerūt. Qui cum in his locis predicarent xp̄i nomē: vbi non solum improbat sicut ille ait: iacent qz ea sepe que apud quosqz improbant: verū etiaz summe detestationis habebant tenentes qd̄ audierāt a bono magistro eodemqz medico mentū. Si q̄ me negauerit corā hominibus: nega

que apud quosqz improbant. i. nullus ea assumit vel eggre dit libent q̄ multitudo im p̄bat. quā i m̄tis q̄ ea que multitudo app̄bat. id ē laudat r commen

dū domādo sp̄m̄. i. domādo aīm d̄narōis r glie cupidū qz si libia. i. africa seu puticiā q̄ndā a frice r sine alie remotis. i. distātibz gradi b̄ iū gas. i. s̄ vno rege. Ba

dar illa qd
assumit si
bi vt laudē
assequatur
c. Quis ce
uolas rē.
De mucio
seuola qui
manum su
am sponre
in igne re
nuit. et de
curtio q se
in hiatum
terre p̄cipi
taur. et de
decijs scilz
patre et fi
lio qui pro
salute exer
citū suoz
se d̄ijs infe
ris deuoue
runt. dictū
fuit supra
li. iij. ca. xj.
La. XV
Uib⁹ er
q go non
erat de⁹
rē. In hoc
ca. ostēdit
s̄r us aug⁹
causam q
re deus rei
munerauit
opra viri
tuosaroma
norum tam
magna glo
ria remgalt
r. dicit q. b̄
fecit vt scz
iusticiā suā
ostēderet q
nullum bo
num opus
irremune
rarū dimie
re. Si ḡ ro
manus qui
bus nō erat
datur⁹ glo
riaz semp
ternam nō
d̄disset glo
riam tpalē
p q tm la
borauerunt
videref cuj
eis iniuste
acn̄. Recit
et ar aug⁹.

bo eū corā patre meo q̄ i celis ē: vt
coram angelis dei inter maledicta
et opprobria: inf̄ grauissimas perse
cutiones crudelēsq; penas nō sūt
deterriti a p̄dicatione salutis huma
ne. Et q̄ eos diuina faciētes atq;
dicentes diuineq; viuētes: debel
latis quodā mō cordib⁹ duris atq;
introduc̄ta pace iusticie: ingens in
ecclia xp̄i gloria p̄secuta ē: nō in ea
tanq̄ in sue xp̄i sine q̄euer ūt: s̄
eā q̄ ipam ad dei gloriā referētes
cui⁹ gr̄a tales erant. Nō q̄ fom̄i
te eos q̄b⁹ p̄sulebāt ad amorē illius
a q̄ r̄ ipi tales fierēt accēdebāt. Nā
q̄ ne p̄pter humanā gloriāz boni
essent: docuerat eos magister illo
rū dicēs. La. uere facere iusticiā ve
stram corā hoib⁹ vt videamini ab
eis: alioq̄n mercedē nō habebitis
apud patrē vestruz qui in celis est
S; rursum ne hoc puerse irelligen
tes hoib⁹ placere metuerēt: minus
q̄ p̄desent latendo q̄ boni sunt:
demonstrās q̄ sine inotescere debe
rent. Luceār inq̄t opa vestra corā
hoib⁹: vt videāt bona facta vestra
et gloriā patrē vestrū q̄ in celis ē
Nō ḡ vt videamini ab eis: id ē hac
intentiōe vt eos ad vos p̄uertit ve
litis: q̄ nō p̄ vos aliqd̄ estis: sed vt
gloriā patrē vestrū q̄ in celis ē:
ad quē cōuersi fiant q̄d̄ estis. Hoc
secuti sunt martyres: q̄ seuolas
et curcios et decios nō sibi inferen
do penas: sed illatas ferēdo: et xp̄i
te vera q̄m̄ vera pietate et inume
rabili multitudine superūt. S; cū
illi eēt in ciuitate terrena q̄b⁹ p̄
positus erat oim̄ p̄ illa officiorū fi
nis: incolumitas ei⁹ et regnū nō in
celo s̄ in terra: nō in vita eterna s̄
in decessione morientū et successi
one morituroz: q̄d̄ aliud amarent
q̄ gloriā qua volebant etiā p̄ mor
tem tanq̄ viuere in ore lau dātū.
Uib⁹ ḡ nō erat La. XV
q̄ de⁹ datur⁹ vitā etnā cum
sc̄is angelis suis in ciuita
te sua celesti ad cui⁹ societate pie
tas xp̄i p̄ducit q̄ nō exhibet fuitutē
religionis quā latrīā greci vocant
nisi vni xp̄o deo: si neq; hāc eis ter

renā gloriā excellētissimi imp̄ij cō
cederet: nō redderet merces bo
nis artib⁹ eoz. id ē xp̄i artib⁹: q̄b⁹ ad
tantā gloriā puenire nitebant. De
talib⁹ est q̄ p̄pter h̄ boni aliqd̄ fa
cere vident vt gloriā ab hoib⁹
bus: etiā d̄ns ait. Amē dico vobis:
recepērūt mercedē suā. Sic et isti
puatas res suas p̄re cōt: h̄ ē repub
blica et p̄cius errario p̄rempserūt
auaricie resistērūt: p̄suluerūt pa
trie cōsilio libero: neq; delicto fm̄
suas leges: neq; libidini obnox̄i.
S; h̄is oib⁹ artib⁹ tanq̄ vera via
nisi sunt ad honores: imp̄ij gloriā.
honorati sunt in oib⁹ fere gētibus
imp̄ij sui leges imposuerūt multis
gentib⁹: hodieq; litteris et histoia
gloriosi sunt pene in oib⁹ genti
bus. Nō est q̄d̄ de sumis veri dei iu
sticia cōquerant: per ceperūt mer
cedem suā. La. XVI
Erces aut̄ scōz lōge alia
m̄ est etiā h̄ opprobria sustine
rium p̄ ciuitate dei: q̄ mū
dib⁹ dilectorib⁹ odiosa ē. Illa ci
uitas sempiterna ē. Ibi null⁹ oritur:
q̄ null⁹ morit. Ibi ē vera et plena
felicitas: nō dea s̄ donū dei. Inde
fidei pign⁹ accepim⁹: q̄ diu pegrin
antes eius pulchritudini suspira
mus. Ibi nō orit sol sup bonos et
malos: sed sol iusticie soles prote
git bonos. Ibi nō erit magna idu
stria ditare erariū publicū puatis
reb⁹ angustis: vbi thesaurus cōis
est veritatis. Proinde nō soluz vt
talis merces talib⁹ hoib⁹ reddere
tur: romanū imp̄ij ad humanam
gloriā dilatātū est: verū etiāz vt
ciues et ne illi⁹ ciuitatis q̄ diu hic
pegrinant: diligēter et sobrie illa i
tucant exempla: et videant quāta
dilectio debeat supne patrie pro
pter vitā etnā: si tm̄ a suis ciuib⁹
terrena dilecta ē p̄p̄ hoim̄ gloriā.
Quantū em̄ p̄ La. XVII
q̄ tinet ad hāc vitā mortaliū
q̄ pauc̄ dieb⁹ ducit et finit
qd̄ infest sub cui⁹ impio viuat hō
moritur⁹: si illi q̄ impant ad ip̄ia et
iniqua nō cogāt. Aut xp̄o aliqd̄ no
cuerunt romani gētib⁹ q̄b⁹ subiu
gatis iposuerūt leges suas: nisi qz

In hoc cap̄
tulo virru
tel romano
rū fundās
se sup dicit
catōis q̄. s̄.
i hoc li. ca.
rē. recitata
fuerunt.
La. XVI
a Erces
m̄ aut̄ lā
etoz rē. In
h̄ ca. ostēdit
b. aug⁹ quā
ta sit differ
rentia mer
cedis qua
remunera
tur ciues ci
uitatis ter
re mercedē
remunera
tur ciues hu
jus mundi
La. XVII
a. Tān
q̄ em̄ p̄
net ad hanc
rē. In hoc
ca. ostēdit
beatus au
gustinus q̄
tenent la
la gloria p̄
qua roma
ni tot ad
uersa susti
nuerunt et
facit in h̄ ca
pitulo duo
q̄ p̄mo ostē
dit q̄ gloriā
dn̄ationis
modicā sal
cit differen
tiā inter ho
mines. Se
cūdo ibi. s; z
viamur et i
his rē. ostē
dit q̄ expe
dit q̄ ciuib⁹
celestis ciui
tatis p̄side
rare quan
ta sustinu
rūt ciues ter
rene ciuita
tis p̄ ip̄ia
gloriā acq̄
rēda. Quā
tū ad p̄m̄z

*Summus dei p̄p̄
sua s̄ dilectorib⁹
h̄ m̄m̄ ad q̄m̄*

ofidit. b. august. duo. vicz q par infest sbe dno ho viuat. r q pa ra infest inf ro maos q vni pnci pi fut sbiecti. r ge res alias q cudez sbiectunt. Sedm istoz ostendit ibi. na qd infest. qru ad pmu ondit q gentibz romao im perio sbiectis no obfuit sic sbiecti mo si sbiecti se spore in marre q e de belli. r bello na q e tea belli. n obfuitz i aliq. s multu pfuitz eis illa sbiectio. r pz unctio augustini b. Romai ciuel eent. h die aug. no q oes gentes romao ipio sbie cre gaudebat pui legus q b romai gaudebat. vr pz acruu. r rj. s sic die glo. sup illud ad thiorbeu epla h. ca. vl. penulz qna reliq troade r. Romai hanc habuerit puctu dincq monarchi am oib ex qrbat. vr qcumq ges cu pace r cordis eis occurrisset darit eis libertate rra vr frs eoz dice rent. ciuelz ro mani appellaren tur. dabatqz pra re eis curia hndi r pfules sicut ip si romai bebant. c. Nudq em il loz agri r. l. ro. manoz tributa n soluunt. q. d. sic. na agri puari ipo nu tributu erario publico sic alie. r re q puicte dice bant romais tri buta soluerunt. d. Nunqd no multi separatores

id factu est ingeti strage bel lozu: qd si p corditer fieret id ipsum fieret meliore succes su: sed nulla esset glia trium phantium. Neqz em r roma ni no viuebnt sub legibz suis quas ceteris imponebant. hoc sufficeret reipublice: ni si quia marti r bellone displi cebat vt nec victoria locum haberet nemine vincete vbi nemo pugnauerat. Nonne romanis r ceteris gentibus vna esset eademqz conditio. Prefertim si mox fieret qd postea gratissime atqz huma nissime factuz est: vt omnes ad romanum imperium per tinentes societatem accipe rent ciuitatis: r romani ci ues essent ac si esset omniu qd erat an paucoz: tantu q plebs illa que suos agros no haberet de publico viueret qui apparatus eis per bonos administratores reipublice gratius a concordibus psta retur qz victis extorqueret. Nam qd interfit ad incolu mitatem bonosqz mores: et ipsas certe hominu dignita tes: qz alij vicerunt. alij victi sunt. oino non video: pter il luz glie humane inanisimu fastu in q pepcerunt merce dem sua: q eius ingenti cupi ditate arserunt: r ingetia bel la gesserunt. Nunqd em illoz agri tributa no soluunt. Nun quid eis licz discere qd alijs no licet. Nunqd non multi senatores sunt in alijs terris qui romam nec facie quidez norunt. Tolle iactantiam: r oes hoies quid sunt nisi ho mines. Si puerstas secu li admitteret vt honoratio res essent quiqz meliores: nec sic pro magno haberi de buit honor humanus: qz nul lius est ponderis fumus. Sz vt amur r in his rebus bene ficio domini di nostri pside re mus quata cotemplerint: q

perulerint: quas cupidita tes subegerint. p hana glo ria: q ea tanqz mercede taliu virtutu accipe meruerit: et valeat nobis etiā h ad oppri mendā supbia: vt cu illa ciui tas in qua nobis regnare p missum est: tm ab hac distet: quantu distat celum a terra a tempali leticia: vita eterna ab inanibz laudibz solida glo ria: a societate mortalium so cieras angelorum: a lumine solis r lune: lumen eius qui feē solē r lunā: nihil sibi ma gnu fecisse videant tate prie ciues: si pro illa adipiscenda fecerint boni operis aliquid vel mala aliqua sustinuerit: cum illi pro hac terrena iam adepta tanta fecerint: tanta perpeffi sint: pfertim quia re missio peccatoz q ciues ad eternam colligit patriaz: ha bet aliquid cui p vmbra qua da simile fuit asyllum illud ro muleu: quo multitudinē q il la ciuitas cōdeit: quozum liber delictozū cōgregauit i punitas. La. XVIII. Quid ergo magnū q est pilla eterna celestiqz pna cūcta se culi hui? quālibet iocūda blā dimēta ptenere: si p hac tpa li atqz terrena filios brutus potuit r occidere: quod illa facere neminē cogit. Sz cer te difficilius est filios interi mere: qz q p ista faciendū ē: ea que filijs congregāda vi debantur atqz seruanda: vel donare pauperibus vl si exi stat temptatio q id pro fide atqz iusticia fieri compellat amittere. Felices enim vel nos vel filios nros: non diui tie terrene faciūt: aut nobis viuentibz amittēde aut nob mortuis a quibus nescimus vel forte a quibus nolumus possidende. Sed deus felices facit: qui est mentiuze ra opulētia. Baito autem

sunt in alijs. s. ge tibo vel ciuitari bus ipio romao subiecti. q. d. sic. habebat enim et alie ciuitates su les r senatores su os. quoz cura et p silis res publi ca illarū ciuitari regebnt. vr iā du crū fuit de ciuita ribus que roma nos cū honore su sepeperit. Si mile fuit asylū. s. asylo qd constru it romul. dicitū fuit. s. li. j. cap. xxxiij. La. XVIII. Quid ergo magnū q gnu r. In hoc ca. ostendit b. augusti. et bis q romani fecerit p spali glia qua leue r modicu est illud qd de a no bis erigit p gla sempiterna. r fa cit in hoc ca. duo quia primo com par opa virtuo sa romaozum ad opera virtuo sa christianozum Secūdo ibi. hoc alia r. ostendit qhanuz xpianis pro fuerit ad vir raris exemplum nosse opera vir tuosa romanoz. b filios bruti potuit r. qmor do brutus filios occidit quia vo lucrunt reges tar quin vni rediret se in vrbem. d. v erum fuit supra libro tercio. capi tulo. rvi. vbi eti am beatus augu stinus exponit qd giliū versus libro sexto cecidit. qd etiam hic addu cit dicens. Na rosqz parer no us r.

Quid ergo magnū q est pilla eterna celestiqz pna cūcta seculi hui?

stite. sed filii sui iussit ab hie in sepulchro. in vtra credu
dicit sibi sui mortuam no. ni. huius relinquit ibi dubio
Valerius in unum q. ipe credit filii mortuam. aser
bens factum etiam magne stantio. qd. cras aug. in
narrat in hoc loco. i. Si marcus regulus. nota q. b

magnus in se pro euangelij
sca pdicatioe: qua ciues sup
ne patrie deuertit liberan
tur et colligunt erroib. secis
se dicitur: cui dñs de sepul
tura patris sui sollicito ait se
quere me: et sine mortuos se
pelle mortuos suos. Si mar
cus regulus ne crudelissimos
hostes iurando falleret ad eos
ab ipa roma reuersus e qm si
cut romans eu tenere volenti
bus ridisse serf: postea q. a
fris sermiorat dignitatez illic
bonestis ciuis habere no pos
set. euq. cartaginenses qm co
tra eos i romano senatu ege
rat: grauissimis supplicijs ne
cauerit: q. cruciat no sut p
fide illi patrie: xtenedi ad cu
ius bntudine fides ipa pdu
cit: Aut qd retribuet dño p
oib. q retribuit. si p fide q il

Abat. 3
Luc. 9

l. Audiat velle
gat dñs ancinnatu re. d. isto dñtio narrat ritus huius
de vrbis origine h. iij. q. gens equorum luciu muman
nu in monte algado. sic dicit cu obsecrasset ac de hoc ru
mor in vrbem venisset. dñs ancinnatu. q. serf. uim in
ser. mife s. dicitur creat. N. illi vero sunt ad euz tras
yberum vbi agri. ut. iugrum colubar qui hoc sibi nu
erant in vrbē ducere. Ipi vero venientes inuenit
cu opti agrestu mēti. et velle huiusmodi labori q. gra
tudine que absterfo sudore et pulvere et roga vestiturz
ad vrbē ducit occurrando sibi dno filijs et ames. de
de pinto. postero die mēti equum dicit. l. pronunciauit
luciu cu qmū nobilitate dñe virū et gentis patrie. h. m
q. peritudo p. mopta sibi stipēdia. s. miline acq. fuerat
Rebo q. d. i. posuit in hostes p. dicit. et nā p. se sibi suc
cessit q. hostes sub iugū misit et sic p. misit. sibi nā
suos p. n. es vincros tradere sūt cōpulsī. Lastra etiā
eoz oib. bonis plena recepit. et p. d. oem milinbo suis
dūmte. Cōsulē vō q. obsecrasset fuerat mēpās. et p. p.
de oino sibi negās ait. Cerobis mēp. p. d. p. miles ex
co hoste cui. p. p. d. fuit. Idē tñ. q. sal aduenire di
cratoe satis q. regie se habuerat. Hostes. q. bo. pacis
honore dicitur. r. v. d. i. postq. susceperat ipm cessit et
ad labores soluos cōuertit. De isto dñtio sic nō ob
stet sua paupertate creato. fac. etiā valer. h. iij. ca. iij.
mētionē. Et aduētiū q. sicut dicit aug. honore di
cratoe fuit maior. q. saluta. vñ. cat. i. i. i. cōsulē ad legē
ny. abulaz. h. i. j. dicit q. cratoe regib. q. siles. q. stitu

si sunt duo. penes qd sumi ins. q. tñ ne p oia regu
sibi p. t. vendicaret. data lege sacra ē vt ab eis pu
cario cō. ne etiā in caput ciuis romā animaduertit
missi. i. sine iussu p. si solū relicum illis vt coercere
possent. et in vincula publica duci iuberet. postmodū

li debet talia fuerit hō passus
qualia p fide quā pnciosissi
mis inimic. dbebat passus ē
regulus: Quō aut se aude
bit extollet d. voluntaria pau
ptate xpian. vt in hui. vite
pgrinatioe expeditioe abu
let viā q. pducat ad p. fia: vbi
x. dicitur ipe de. e. h. cū audi
at vel legat luciu valerū qui
i suo defunct. ē. q. saluta v. q.
adco fuisse paupem: vt num
mus a p. lo collat. ei sepulcu
ra curaret. Audiat vel legat:
quintū ancinnatū cū q. tuoz
iugra possideret: et ea suis
manib. coleret: ab aratro eē
abductum vt dicitur: fieret
maior vtiq. honore q. cōsul:
victisq. hostib. iugitē gloriā
p. scuit: in eadem paupertate
māssit: Aut qd se magnū se
cisse pdicabit q. nullo p. cimo

rimauerit. Et etiā hic sciendū q. elia fuit differentia
int. q. siles et dicitur. q. q. siles regularē singul an
nis eligebat. ita q. iugru. q. saluta fuit. i. iugru in vrbē
dicator: vō nō creabat nisi i magna necessitate. h. r.
ro. ccepto q. gusto causa honoratioe fuit. q. salta p.
pema dicitur. m. Cum fabriciū re. de. co. q. d. h.
rangit. narrat eutropio. h. i. q. cū pyrrhus rex cyro
tarū venisset in italiā. i. i. romāos. p. tarū in p.
mo p. lo romanos vicit. et ex illis. D. octingētos ce
pit. et humanissime tractauit. legatū vō romani ad pyr
rbū. p. redimēdis captiuis ab eo honorifice sunt sulce
pti. captiuos sine p. cio romā misit. vñ. vō ex lega
tis romanoz fabriciū admirat. cum cū paupē cogno
uisset p. quarta regni p. missa. sollicitauit eū vt ad se
trāsiret. cōtemptusq. est a fabricio. p. p. q. cū romano
rū ingenti admiratē pyrr. teneat. legatū romā mi
sit q. pacē eoz. d. d. d. p. teret. Idem etiā pyrrus
alias de eodē fabricio sic dicitur scri. Iste est fabricius
q. difficil. ab honestate q. sol a cursu suo auerti p.
Et aut aduētiū q. duo fuerūt pyrr. d. vñ. fuit
filius achillus. et fuit i bello troiā. de. q. s. h. iij. ca. iij.
facta ē mētio. Ali. fuit de genere achillus. sed p. longa
spacia igm post bellū troianū et etiā p. reges cratos
romanoz. d. q. fuit dicit mēto. n. Ut q. d. eoz. re. ille
fuit comel. r. v. f. q. sicut narrat valer. h. i. ca. iij.
bis. q. saluta et semel diciturā speciosissime gesserit.
q. nā a fabricio. cū fabriciū cenfor. i. i. i. d. i. d. o.

pro plo aucto ai
crebra oncul bel
la merdu re cu
gere placuit ma
iocis p. t. i. m. a
tus institut. Ier
q. dicitur. q. d. i.
n sunt a quibus
nec. p. uocati ms
fuit. et q. d. crū ca
pitis animaduoc
i. ro. d. a. est hunc
m. g. r. i. q. s. m. a.
p. t. e. m. h. a. u. t. u.
e. f. a. s. v. i. t. r. a. s. e. r. u.
m. e. s. e. m. r. e. m. e. r. i.
D. e. c. i. l. l. e. D. u. i. c. p.
o. i. a. p. c. o. d. a. r. n. t. l. i.
m. u. s. d. e. v. i. s. u. s. o. x.
g. i. n. e. h. i. q. I. f. i. d. t. u.
l. i. t. e. t. i. m. o. l. o. g. i.
e. z. c. a. i. t. d. i. c. i. t. q.
d. i. c. t. a. t. o. r. e. s. q. n. o. n.
n. i. q. u. i. s. i. g. n. o. v. i. c.
b. u. n. t. q. d. c. u. m. b. i.
s. t. o. i. o. g. r. a. p. h. i. s. n. i.
p. c. o. d. a. r. v. i. t. e. n. i. s.
i. n. u. e. n. i. t. d. e. a. l. i. q. u. o.
q. u. i. s. e. r. m. e. n. s. i. b. u. l.
i. l. l. u. d. i. m. p. i. u. m. c. o.

die senato-
rio expul-
t. q. emerat
vafa argen-
tea dece po-
do. i. decem
poder q. si
hoc maluz
exemplu lu-
xurie pbuif-
set.
o. S. sint
illis oia coi-
muntia re.
narratiusti-
nus li. xliij.
q. saturnus
dum regna-
ret in italia
rate fuit tu-
stine. vt ne-
q. seruiret
quifq. sub
illo neq. de-
q. puare rei
babuerit. s. oia
oia coia r. i.
diuisa oibz
fuerit vclut
vnu cunctis
p. moniuz
ect.
p. Un et
am iudei r.
vult dicere
q. iudei q. re-
lege sua qm
xp. post
modu expo-
sist eis i no-
uo testame-
to debard-
um p. bois
eternis co-
luiffe. r. n.
no fecerit. s.
datox glo-
rie occidit
ido merito
donari sunt
glorie roma-
noz. i. vt ro-
mani d. bis
erupharer
r. sic glori-
a de ipoz vi-
etona repor-
tarer.
La. XIX.

mundi huius sunt ab eſne illius pa-
trie ſocietate ſeducit cum ſabitu
didicerit tantis muneribus pyrri
regis epirotarum: promiſſa etiam qua-
ta pre regni: a romana ciuitate non
potuiſſe diuelli: ibique in ſua paup-
tate puatum manere voluiſſe: Nam
illud quod rempublica id est reſpublica
pſie rem eodem: cum haberet opule-
tiſſima atque diſſimam: ſic ipſi in ſuis
domibus paupes erant vt quidam eorum
quod iam bis ſul fuiſſet ex ſenatu pau-
perum hominum pellereſ notatiode ceſo-
ria: quod decem pondo argenti in vaſis
habeat compraeſt: ita iſde ipſi paupes
erat quorum triumphis publicum dita-
baſ erariu. Nonne oes xpiani qui ex-
cellentiore propoſito diuitias ſuas
communes faciunt: ſecundum quod ſcriptum
eſt in actibus apſtoꝝ. Ut diſtribuas
ſicut cuique opus eſt vt nemo dicat ali-
quid proprium: ſed ſint illis omnia com-
munita: intelligunt ſe nulla obſer-
uanti optere iactantia: id faciendū
pro obtinenda ſocietate angelorum
cum pene tale aliquid illi fecerint pro
ſeruanda gloria romanorum. Hec
et alia ſi qua repiunt in litteris eorum
quod ſic innoterent: quod tanta fama
predicarent: niſi romanum impiu lon-
ge lateque porrectu: magnificis ſuc-
ceſſibus augeret. Proinde pro illud
impiu tam magnu tanque diuturnum
viroꝝque tantoꝝ virtutum proclaram
atque glorioſum et illo: um intentioni
merces quam quebat eſt reddita: et no-
bis propoſita neceſſarie communitio
nis exempla: vt ſi virtutes quarum iſte
vt cuique ſunt ſi miles: quas iſti pro ci-
uitatis terrene gloria tenuerunt: pro
dei glorioſiſſima ciuitate non tenuerunt:
pudore pungamur: ſi tenuerunt
erim pro ſupbia non extollamur. Quod
ſicut dicit apſtoꝝ. Indigne ſunt paſ-
ſiones huius temporis ad futuram glori-
am reuelabit in nobis. Ad humanam
vero gloriam proſiſque temporis ſatis digna
vita extimabat illoꝝ. Un etiam iu-
dei qui xpm occiderunt: reuelate te-
ſtamento nouo: quod in veteri velatu
fuit: vt non pro terrenis et temporalibus
beneficiis: que diuina prouidentia pro
mixte bonis malisque concedit: ſed

pro eterna vita muneribusque per-
petuis et ipſius ſuperne ciuitatis
ſocietate colatur deus vnus et ve-
rus: rectiſſime nec iſtorum glorie
donati ſunt: vt hi qui qualibuscu-
que virtutibus terrenam gloriam que-
ſierunt et acquiſerunt: vincerent
eos qui magnis virtutibus dotoꝝ me-
re glorie et ciuitatis eterne occide-
runt atque reſpuerunt.

Capitulum XIX

Interest sane inter cupiditatem humane glorie: et cupiditatem dominatio-
nis. Nam licet proclive ſit: vt que hu-
mana gloria nimium delectat et
am dominari ardentem affecter: ta-
men qui veram licet humanarum
laudum gloriam concupiſcunt dat
opam bene iudicantibus non diſpli-
cere. Sunt enim multa in moribus
bona: de quibus multi bene iudi-
cant: quauis ea multi non habeant
et per ea bona morum nritur ad
gloriam et imperium vel domina-
tionem: de quibus ait Saluſtius.
Sed ille vera via nritur. Quis
autem ſine cupiditate glorie que-
retur homo bene iudicantibus di-
ſplicere: dominari atque imperare
deſiderat: etiam per apertiffima ſce-
lera querit plerumque obtinere quod di-
ligit. Proinde qui gloriam concu-
piſcit aut vera via nritur: aut cer-
te dolis atque fallacijs contendit:
volens bonus videri quod non eſt
Et ideo virtutes habenti magna
virtus eſt contemnere gloriam:
quia contemptus eius in conſpe-
ctu dei eſt iudicio autem non repe-
ritur humanis. Quicquid enim fe-
cerit ad oculos hominum: que glo-
rie contemptor appareat: ad maio-
rem laudem: hoc eſt ad maiorem glo-
riam facere ſi credatur: non eſt vni
ſe ſuſpiciantibus ſenſibus aliter eſſe
que ſuſpiciantur oſtendat. Sed qui
contemnit iudicia laudantium: con-
temnit etiam ſuſpiciantium teme-
ritatem: quorum tamen ſi vere bo-
nus eſt non contemnit ſalutem: quam

Inter
est re.
In bea. au-
guſti. cogat
ad iudice du-
as cupidita-
tes. ſ. biane
ludis r. pa-
lis d. h. a. r. s.
Et ponit tu-
b. ca. q. tuoz
q. pmo oſte-
dit quod ab i-
vicem diſfe-
rat. ſ. co. ibi
r. io. p. r. t. e. s.
q. r. e. oſtendit q.
i. p. r. u. o. ſ. i. c. o.
re. p. r. e. p. r. e. p. r. e.
ſit vald lau-
dabilis. r. r.
no. ibi. q. ar-
glorie. r. r. e. m.
pro. r. e. o. ſ. t. e.
dit q. p. i. c. u.
lo. ſ. u. ſ. i. t. e. o.
r. e. p. r. e. p. r. e. p. r. e.
eius i.
malis q. do-
m. i. a. r. i. o. ſ. u. e.
a. u. i. d. i. q. r. t. o.
r. o. i. b. i. c. u. i. l. l. o.
p. ſ. t. e. r. e. c. o.
p. a. r. a. d. i. u. i. c. e.
p. r. e. t. e. s. q. d. o.
d. i. n. a. n. t. a. d.
h. u. a. n. a. g. l. o. r. i. a.
m. r. p. r. e. t. e. s.
q. o. r. d. i. n. a. n. t.
a. d. v. e. r. a. g. l. o. r. i. a.
q. d. q. b. a. t. e.
ſ. a. l. u. ſ. t. i. i. f. i.
c. a. n. ſ. i. a. r. i. o. r. e.
p. o. ſ. t. r. a. ſ. e. p. t. e.
b. a. ſ. a. l. u. ſ. t. i. i.
m. a. g. i. s. i. n. t. e. r. e.
g. r. e. ſ. u. p. r. a.
c. a. p. i. t. o. x. i. j. f.
h. o. c. l. i. b. r. o. q.
q. u. i. b. ſ. o. l. u. z.
p. o. n. u. n. t. h. i. c.
v. e. r. b. a. i. ſ. t. a.
S. e. d. i. l. l. e. v. e.
r. a. v. i. a. n. i. t. u. r.
t. u. r. n. a. z. o. m. n. i. a.
a. l. i. a. h. i. c.
ſ. u. n. t. v. e. r. b. a.
a. u. g. u. ſ. t. i. n. i.
b. Q. u. i. c. u. i. d.
e. m. i. m. ſ. e. c. e. r. i. t.
r. e. c. e. r. a. v. u. l. t.

Salusti
cattli.

hic b. aug. pbare qd dicitur hūane glie soli deo nor ee pot. qz ponam qd aliqs appcat pteptor: hūane glie. z nō ad b agere credat ab alijs. vrp pteptū laudis z glo rie maiorē laudē ab boibz accipiat. ista suspitio boim d tali nō pte tolli p aliqd qd ipe possit ondere. nec ipe pte aliqd ceteri face re p qd ondat col male suspicari. qz nō possit alit hoc ondere nisi p op' ceteri qd lau des pte neret. sed b nō sufficit ad ex cludēdā dicitā su spitionē. cū ipsa suspitio sit. qz iō laus ptemit vt maior acqrat. qz qm cūqz hō vere pte nat laudes tū ipm pteptū nō pte ipe ondere bis qz ipe op' positū suspicant. z iō so li dō pte hō ondo re. Et iō talit non restat qmz ad h nisi pte nere teme ritatē male iudi cantū qmz ipz tāgit hō qmz est ptem ipoz qz ma iudicat debeat curare e Qui aut pteptor: z. b ondit qz piculo sus su ptept' glo rie si assit appeti tus dñandi. z fa cit h tria. qz pmo ondit qmz mala fac appetit' dñā tōis vbi ē ptept' laudis z glie. Se cūdo ibi. etiā tali bus. ondit qz etiā talit dō cōcedit qmz illud qd cu piunt. s. magnas dñatōz. z cām af signat. T cūdo ibi. qz oibz cludit vñā cām pus nō ta etiā. qre deus auct romanū impiū. Quantū ad pmoz dicit qd sunt cupidī dñationis z de laude seu glia hu mana nō curāt. supāt. i. excedūt bestias vtiqz pte pue duobz crudelitate z luxuria. Et tales erāt romani ml ti. qz h curā existimatōis. s. bone de ipis amiserint. nō curātes dē de eis aliq estimarent. nō ppter cupiditatez dñationis multa mala fecerūt. inf qz ptepu' fuit ne ro. qz fuit qntus impato: post augustū. de cur' luxuria scribit orosius. vñ. qz libidimbō ita agitat' est vt nec a matre. nec a sorore nec alia quacūqz psona. ppter reue rentiā z sanguinitatis abstinuerit. virū i vroxē durit z ipe a viro vt vrox: accept' ē. De crudelitate hō et nar rat orosius ibidē. qz tāta crudelitate effract' est vt plu

Luxuria Horatius

Provi. 8

rimā pte senat' interficret. equestre pene ordine des trueret. matrem z frēm z sorore. vrox: ceterosqz con gnatos z p'pinquos occidit. z sicut narrat suerontius cadaver mris diligēter isperit. mēbra ptractavit qdā laudis qdā vitupans. Itē fm orosiu ipe pmoz rome xpianos suppli cis z mortibus ex posuit. z p oēs p uincias crucia ri pcepit. bōs ar aplos petrum z paulū necauit. de ipo aut narrat cu trop' qz le rano dedecore pstruit vt z saluaret z cū tarer i scena citā redico habitū vt tragico. vñē ro manā incedit vt spectaculi cōma sine spectaret qz h oli troia capra incedio arferat. Nōra alio a fue tonio scribunt. qz ipe seneca mē et' ipo tragedi am nouā cōposu it. qz octauia vo cat in qz et' crude litates descripta d Per mero res regit z. iste est ier' aug'. z lex. in ceterū. vbi m' ipi dicit tyrāni z duōres. Per ty rānos aut p'fuei uerūt anniq' mel ligi vti foeres qz vis boni cēt. vt h pbat aug'. qz. suz vrgatū li. vñ cneidos. qz talis ē Pars mibi pacē zc. z dicit in p'lo na latinū regio de cnea quando ap plicuit in italiam in terram latinū regis. e Dum illud constat zc. hic comparat aduincem virtutes romanorum que ordinabantur ad vanam gloriam. ad virtutes christianorum que ordinantur ad veram gloriam. Et facit hic tria. quia primo virtu tes romanorum probat veras virtutes nō fuisse. Se cundo ibi. eos tamē qui ciues non zc. ostendit qz sal tem melius fuit pro republica romanorum qz habo rent illas virtutes qz qz eis caruissent. T cūdo ibi. illi autem qui vera zc. ostendit qz iste virtutes que ad rei gloriam ordinantur multum plus valent qmz ad re gimen aliorum. z etiam in. scipis sunt meliores qz alie virtutes.

Laplin. XX.

6 Olee
 s pbi re
 In hoc ca.
 ostendit be
 nus aug. q
 turpescit or
 dinare p
 res ad vanā
 gloriā tāq
 ad finē. r h
 ondit q qn
 dā similitu
 dinē. r fac
 hic duo. q
 pmo adduc
 illud qd est
 simile. Sei
 cūdo ibi. s
 nō existimo
 rē. Simile
 illud aprat
 ad ppositū
 similitudo vō
 sumit ex q
 dā pictura
 imaginaria
 seu vballi. q
 qdē pictura
 vt videt di
 cere tullius
 li. ij. de fini
 bo bonoz r
 maloz. iue
 ea fuit ab
 leate pbo.
 b Alio
 qdā huma
 ne subdit
 laudi. h dīc
 q: scit ipse
 mer expōit.
 q sibi plac
 nō est bō. r
 in sio lau
 dar illō qd
 facti. r ira
 subdit hū
 nelaudi.
 La. XXI.
 Te cū
 q ita sic
 rē In b ca.
 ondit b. au
 gusti. q licz
 indubitanē
 tenēdū sit q
 prās r ferē
 di regna sit
 vni. veri dī
 q tribuit re
 gna quibus
 vult. m cau
 sas. ppe qā

manis q si deo miserante habeat
 potestatem. Tales aut homines
 virtutes suas quantasq in hac vi
 ra possunt habere non tribuunt nisi
 si gratie dei: q eas volentibus:
 creditibus petentibusq dederit:
 simulq intelligunt quantū sibi de
 sit ad perfectionem iusticie: qualis
 est i illoz sāctoz āgelozū societate
 cui se nituntur aptare. Quātmli
 bet autem laudetur atqz predicef
 virt. que sine vera pietate seruit
 hominum glorie: nequaquā sāctoz
 rum exiguis initijs comparanda
 est: quozū spes posita est in gfa et
 misericordia veri dei. La. XX
 2 Olen philosophi qui si
 nem boni humani in ipsa
 virtute constituunt: ad in
 gerendum pudorem quibusdam
 philosophis qui virtutes quide m
 probant: sed eas voluptatis corpo
 ralis sine metiuntur: et illam p se
 ipsam putant appetendam: istas p
 pter ipsam tabulam quādam ver
 bis pingere: vbi voluptas in sella
 regali: quasi delicata quedam res
 gina consideat: eius virtutes famu
 le sbijciantur: obseruantes ei nu
 tum vt faciant quod illa imperaue
 rit. Que prudentie iubeat vt dili
 genter inquirat quomodo volu
 ptas regnet r salua sit. Iusticie iu
 beat vt prestet beneficia que pōt
 ad cōparandos amicitias corpora
 libus commodis necessarias: nul
 li faciat iniuriam: ne offensio legi
 bus voluptas viuere secure non
 possit. Fortitudini iubeat vt si do
 loz corpori acciderit qui non comp
 pellat in mortem: teneat dominaz
 suam. id est voluptatem fortiter i
 animi cogitatione: vt per pristina
 rum deliciarum suarum recordati
 onē mitiget presentis dolor: acule
 os. Tempantie iubeat vt tantū ca
 piat alimentozū r si qua delectant
 ne p imoderationē noxiū aliquid
 valitudinē turbet: r voluptas quā
 etiam in corpis sanitate epicurei
 maximam ponunt: grauiiter offen
 datur. Ita virtutes cū tota sue glo
 rie dignitate: tanq impiose cuidā
 etiam in boneste muliercule fuit

voluptati. Nihil hac pictura dicit
 esse ignominiosius r deformius r
 q munus bonozū ferre possit aspe
 ctus: r verum dicunt. Sed non ex
 istimo satis debiti de decoris eē pi
 cturam: si etiam talis fingat: vbi
 tutes humane glorie seruiant. Li
 cet em ista gloria delicata mulier
 nō sit: inflata tū est: r multū inant
 tatis habet. Tū nō ei digne seruit
 soliditas quedam firmitasq virtu
 tum: vt nihil prouideat prudentia
 nihil distribuatur iusticia: nihil tole
 ret fortitudo: nihil tempantia mo
 deretur: nisi vnde placeat hoib:
 r ventose glorie seruiat. Nec illi se
 ab ista defenderunt feditate: q cū
 aliena spernant iudicia: velut gste
 ptemptores: sibi sapiētes vidētur
 r sibi placent. Nā corū virtus si tū
 vlla ē: alio modo quodā humane
 subdit laudi. Neqz em ipse qui sibi
 placet hō nō est. Quia aut vera pie
 tate in deū quē diligit credit r spe
 rat pl. intendit in ea in quibus sibi
 displicet: q in ea si quis in illo sunt
 que nō tā ipi q veritati placēt. Ne
 qz id tribuit vniā pōt placere: nisi
 eius misericordie cui meruit displi
 cere. De his sanatis gratias agēs
 de illis sanādis pces fundens.
 Te cū ita sint La. XXI
 q nō tribuam dādi regni at
 q impū pātē: nisi deo ve
 ro q dat felicitatē in regno celozū
 nō nisi solis pijs: regnū vero ter
 renuz r pijs r impijs: sic ei placet:
 cui nihil iniuste placet. Quis em
 aliqd dixerimus qd aptū nob esse
 voluit: tamen multum est ad nos
 r valde supat vires nfas: hoim oc
 culta discutere: r liquido exanime
 merita dijudicare regnozū. Ille
 igitur vnus verus ver. qui nec iu
 dicio nec adiutorio deserit genus
 humanū: qn voluit r quātū volu
 it romanis regnuz dedit: q dedit
 assyrijs vt etiā psis a qb. solos du
 os deos coli: vnum bonum: alte
 rum malum continent littere isto
 rum: vt taceam de populo hebreo
 de quo iam dixi quantum satis vi
 sum est: qui preter vnum deū non
 coluit r qndo regnauit. Qui ergo

de sic dat
 ad plenum
 scire post
 sum. r fac
 h duo. qpi
 mo pbat q
 d are regna
 nō ē i pātē
 deoz multo
 rū qd roma
 ni coluerit.
 sym. pbi di
 Sebo ibi.
 sic etiā boi
 by r. ofidit e
 q de in dā
 doregna nō
 sp respicit
 ad merita il
 loz qd dat
 r iō cā ē val
 de occulta.
 b Quide
 dit assy. rē
 distis regi
 nis dicitū
 s. in hoc li.
 ca. xij.
 c A qbi
 solos duos
 dolre. vult
 dicere q p
 senō colue
 rūt illā
 titrudinē do
 rū quā colu
 erūt roma
 ni. s. rancū
 duos sicut
 p rinet litte
 re isto. scz
 romanoz
 vni bonū r
 altez malū
 r in b pue
 nerūt cū mo
 nichis quē
 ponūt duo
 pma pnci
 pia vni bo
 noz oim. r
 aliud malo
 rū r nō ha
 buerūt moe
 narchiaz ce
 regnum. s.
 muliter iudi
 etiam cū re
 gnauerunt
 non colue
 rūt nisi vni
 deum. ergo

Voluptas humani
 mēte pōt
 dicitur

Coly mdy
 deo de r hōmo
 hypot. pgs
 479

479

collatio regnoz nō ē multitudini deoz ascribenda
 d Sine cultu deo segetie. De deo segetia et multitudie
 deoz q̄s coluerūt romāi. satis dictū ē. s. li. iij. in mult
 cap. l. e Qui mario rē. Iste mario fuit crudelissi
 mus. vt patuit. s. li. ij. ca. xxij. et li. iij. ca. xxvij. Et h̄ n̄
 fuerit monarcha
 seu ipator. n̄ fue
 rat sepius. s. ul
 q̄s de nullo roma
 noz legat. f. La
 io. Lat. h̄o cesar
 q̄ r̄ iuli. cesar di
 ctus fuit māsue
 rissim⁹ et miser
 cordissim⁹. vt su
 per. i. h̄ li. ca. xij.
 dixi. de q̄ etiā di
 cit eutropi⁹. li. vj.
 q̄ tate fuit boni
 raris vt q̄s armis
 sbegetit clemētia i
 magi vicerit. Et
 sueroni⁹ de ipso di
 cit q̄ erat i vici
 scēdo natura le
 nissim⁹. Et de ei⁹
 clemētia fac̄ sue
 toni⁹ vñ cap. l. m̄
 Iste fuit p̄m⁹ mo
 narcha romāi im
 perij. s. Qui
 augusto rē. Iste
 august⁹ fuit octa
 uian⁹ q̄ iulio ce
 sari imēdiare suc
 cessit. et xl. annis
 mōarchiā tenuit
 de q̄ multa sage
 li. iij. ca. xij. et li.
 codē ca. xij. dicta sunt de cui⁹ morib⁹ dicit eutropi⁹. li.
 iij. q̄ turbas. bella silares. exērat⁹ est. fuit aut̄ mitis.
 grat⁹. cui⁹ animi et lepidi. igit̄ eo mortuo senat⁹ p̄ter
 illud q̄d antea ip̄m p̄m̄ patrie dixerat p̄ tēpla tā ro
 me q̄ p̄ vides celebravit. cūctis vulgo factātib⁹. vñ n̄
 aut nō nascere. aut n̄ morere. vbiq̄ nō imerito ex ma
 xima p̄te deo filis est. putat⁹ neq̄ cū facile vllus eo
 aut i bellis felicio: fuit. aut in pace moderatio. Et us
 em̄ mores laudabiles suetonij⁹ diffuse p̄sequit.
 b Et neroni. De nerone h̄o cui⁹ oēs mores fecerāt
 detestabiles. dictū fuit li. isto ca. xij. i Qui vespā
 sian⁹ rē. De vespasiano p̄dicat eutropi⁹. li. vj. q̄ ob
 scure natus ē. nō multū nobilis fuit. sed tñ optimis
 cōpandus. in impio se moderatissime gessit. nec faci
 le an̄ cū alicui⁹ p̄ncipis maiorē libertas cōpato vel iu
 stio: placidissime lenitatis. vt q̄ maiestatis q̄s se rei
 o a nō facile puniret vltra cū penā. offensaz et in
 turiaz imemor fuit. cūctia a causidicis et p̄bis in se di
 eta lenis tulit. De vespasiano h̄o filio q̄ rē etiā appel
 lat⁹ est. narrat eutropi⁹ ibidē. q̄ p̄ri in impio successit
 vir oim virtutū genere mirabilis adeo vt amor et deli
 tie h̄iani generis diceret. facūditim⁹ bellicosissim⁹.
 moderatissim⁹. i oppugnatōe bieroso limoz s̄b p̄e mi
 litās. xij. ppugnatōes. xij. sagittaz icūto p̄iicit. R o

me h̄o tate ciuitat⁹ fuit i ipio vt nullū oim p̄nter
 Louicos aduersus se iuratis dimiserit i eadē fami
 liaritate q̄ an̄ habuit. felicitatis et liberalitat⁹ rāte fuit
 vt cū nulli q̄cō negaret et ab amicis rep̄bderet. n̄ dicit
 nullū tristē debere ab impatore recedere. p̄p̄rea cū q̄
 dā die recordat⁹
 i cena fuisset nul
 li se illo die quic
 q̄ p̄stasse dicit.
 amica hodie dies
 pdidi. R Do
 miciano. De do
 miciano h̄o nar
 rat sueroni⁹ q̄ ip
 se fuit fr̄ tñ ve
 spasiani iunior.
 tate māsuerudis
 in p̄ncipio suscep
 ti imp̄. et m̄ ce
 de horruit q̄ etiā
 bonos imolari s̄
 stauerat s̄buis
 se. Calūmatoro
 etiā cōp̄euit de
 cēs. q̄ p̄ncipis q̄
 delatoris nō casti
 gar. irritat. Post
 modū sic mutar⁹
 est q̄ sicut narrat
 de ipso eutropi⁹
 li. vj. neroni s̄li
 or fuit q̄ p̄ri aut
 fr̄ suo ad tā ingē
 ria vicia p̄gress⁹
 libidinis. iracun
 die. crudelitatis.
 auaricie. q̄ tāta i
 se odia p̄cauit.
 vt merita tā p̄ris

Capitulum. XXII.
 Je etiam ipa ipa belloz rē. In hoc cap
 itulo augustinus ostendit q̄ sicut deus occult
 to iudicio dat regna ita etiam dat victorias et
 bellis finē imponit. Et facit in hoc ca. duo. quia primo
 enumerat bella multa romānorum et clades quas in
 arbitrio est: iustoz iudicio et
 misericordia vel atterere vt
 consolari genus humanum:
 vt alia citius; alia tardi⁹ fini
 ant. Bellū pirataz a pōpeio
 bellū punicū tertū a scipio
 ne incredibili celeritate: et tē
 poris breuitate confecta sūt
 Bellum quoq̄ fugitiuoz
 gladiatorum: quibus mult⁹ ro
 manis ducibus et duobus cō
 sulibus victis: italiaq̄ horri
 biliter p̄rita atq̄ vastata: itio
 tū āno post multa cōsumpra

q̄ fr̄is aboleret. interfecit cōsobrinos suos. et nobilib⁹
 simos et senatu dñm se et deū primus appellari fecit.
 Ipse etiam sicut narrat orosius libro. vj. ecclesi⁹ xij
 datis vbiq̄ crudelissime p̄secutionis edictis destruo
 re n̄tus est. Qui constantino christiano rē. De
 constantino narrat orosius libro. vj. q̄ ipse tricesim⁹
 quartus romānus imperator: primus omnium p̄b̄
 lippo excepto christianus effectus est. Et post cū oēs
 romāni impatores excepto iuliano qui primo fuit xp̄ia
 nus. postea a fide apostatarunt. vsq̄ in p̄sentem diē
 creati sunt. ipse etiam primus pio edicto statuit paga
 norum templa claudi. De isto constantino multa mi
 re deuotionis ad ecclēsiā et clerum narrantur in h̄
 storia tripertita. Et in vita beati siluestri. et di. xvj.
 et xij. questione prima in Iuliano rē. De iuliano
 vtro apostata supra dictum fuit libro quarto. capitu
 lo. xxix. vbi etiam narratur diffusus ea que b̄c au
 gustinus de ipso tenget

Capitulum. XXII.
 Je etiam tempora ipa belloz rē. In hoc cap
 itulo augustinus ostendit q̄ sicut deus occult
 to iudicio dat regna ita etiam dat victorias et
 bellis finē imponit. Et facit in hoc ca. duo. quia primo
 enumerat bella multa romānorum et clades quas in

*Sicut deus vult (sic dicitur
 regna in eis dat victorias)*

ipsis passi sunt. Et secundo ibi. hec tō commemorō rē. inue
 bit ex his q̄ passi sūt in illis extra eos q̄ mala q̄ roma
 a gorbis est passa t̄pib; xp̄ianis ascribūt. In principio
 hō facit mēros de bello qd̄ gessit p̄per magnō p̄ira
 tas. de q̄ dicitur fuit. s. li. iij. ca. xxvj. facit etiā mēros
 d̄ terro bello pu
 nico finito. de q̄ b
 dicitur fuit. s. li. iij.
 ca. xxj. De bello
 etiā gladiatoruz
 feruoz fugituo
 rū dicitur. s. li. iij.
 ca. xxvj.
 b Pictes mar
 si rē. d̄ isto bello
 qd̄ fuit bellū soci
 ale dicitur fuit. s.
 li. iij. ca. xxij.
 c Bellū pu
 nicū scdm̄ cū ma
 xis rē. de isto bel
 lo p̄nico scdo di
 ctū fuit. s. li. iij.
 ca. xix. vbi p̄t̄ q̄
 in duob; p̄t̄is vi
 delicet i p̄tia trās
 himenū lacū r̄ in
 p̄lio canni. fere
 ler. milia romāo
 rū occisa sunt.
 d Bellū puni
 cū p̄mū rē. d̄ isto
 bello dicitur fuit
 li. iij. ca. xvij.
 e Bellū mithri
 daticū rē. de isto
 bello dicitur. s. li. iij.
 ca. xxij. f. Bel
 lū samniticū rē.
 h̄ fecitū q̄ samni
 tes sic curruptus
 li. ij. narrat medij
 fuerit inf̄ picenū
 campaniā r̄ apuliā. cxxx. miliarib; a roma distantes
 fuit aut̄ h̄ bellū inchoatū circa ānū ab v̄be condita.
 ccccxij. fm̄ titū lūiū de v̄bis origie. li. iij. pp̄ qd̄ au
 gusti. dicit hoc bellū fuisse circa rudimēta. i. p̄ncipia
 rudia ip̄i i cōparāde ad alia bella p̄cipue socialia r̄ ful
 lia ac piraraz. d̄ q̄b; fec̄ i b̄ ca. mēros. Quō hō romāi
 in h̄ bello sub iugū missi sūt. dicitur fuit. s. li. iij. ca. xvij.
 Quātū v̄o ad hoc qd̄ auḡ. h̄ t̄git d̄ feder̄ inito inf̄ ro
 manos r̄ samnites. qd̄ romani ruperūt sciēdū q̄ cū ro
 mani iclusi cēnt apud furculas caudinas. vt sup̄ius
 libro. iij. capitulo. xvij. narrat dimissi sunt romani
 consules cum exercitu. retentis septingentis equiti
 bus obsidibus. sed anteq̄ sic dimitterentur. vt pat̄y
 p̄ titū lūiū de origie v̄bis li. ix. miserāt p̄sules roma
 noz. s. li. iij. venturi. r̄ spur̄ posthum̄ legatos ad p̄o
 tū duec̄ samnitū. pacē eq̄s d̄ditōib; perentes. r̄ n̄ die
 pontius q̄ eos oēs inermes cū singul' vestib; sub iu
 gū mitteret. r̄ nihilomin' alias d̄ditōs pacis equas
 adderet. vt videlicet agri samnitū quos romāi tam p̄
 p̄tē occupauerāt. r̄ illuc coloniā miserāt samnitibus

restituerent r̄ coloniā abducerent. Et deinde v̄terq; p̄o
 pulus. s. roman' r̄ samniticus suts p̄p̄is legibus vt
 vere p̄mitterent sub his conditionibus dicebat se vel
 le fedus pacis inire r̄ non aliter. Consules v̄ro re
 sponderūt se non posse sine consensu populi r̄ sine fe
 ctalib;. i. sine sa
 cerdotib; q̄ pacē
 sciendis p̄rāt. et
 alta solemnitate
 cerimōiaz quam
 romāi i federe sa
 ciēdo obseruant
 posse fed' p̄ eos
 fieri. Spopēde
 runt tñ legati et
 am r̄ q̄stōres ac
 tribuni militum
 pacē sub dicitis
 cōditionibus fu
 turā. Cuz igitur
 consules r̄ exerci
 tus romāz redit
 sent. displicuit
 patrib; r̄ popu
 lo p̄dicta spōsio
 r̄ in ter habito cō
 silio deliberave
 runt quomodo a
 dicta sponsione
 possent absolui
 Tandē alter cō
 sulum scz spur̄
 posthum̄. usd̄it
 consiliū vt p̄su
 les r̄ oēs q̄ spō
 ponderāt p̄ scia
 les samnitib; de
 terent. Cuz cōsi
 lio ab oibus ap̄
 probato remissi
 sunt oēs sponso
 res. r̄ p̄ sciales
 vincti sūt p̄ortio
 i deditōē oblati
 qui vehement' infidelitatē romāoz arguēs dixit spu
 riū posthumū quo ad seipm̄ egisse qd̄ debuit. Sed ro
 manū populū nō p̄pter hoc a sponsiōē absolutū. q̄ n̄
 solū debebat spōsiores remisisse. s; r̄ torū exercitū quez
 dimiserat. Restituitur igitur exercitus in locū vbi spō
 sio facta fuit. r̄ ipe paratum se esse dicebat exercitus
 arma restituere. r̄ ibi hoc facto repudientur conditio
 nes pacis si eis visum fuerit. Alio modo se nolle dē
 cebat sponsores in deditōnem accipere. romani v̄ro
 q̄ntis pontius rationabiliter videretur petere non
 acquieuerunt vt hoc facerent. sed statim extra samni
 tes exercitū fortiorē electū in plūm mittūt. Et idco dē
 cit curruptus li. ij. q̄ si fidē federis quam sibi romani
 seruari a subditis volūt ip̄i subiecti samnitib; serua
 sent. hodie aut̄ oīno nō cēnt. aut samnio d̄nante serua
 rēt. Et h̄ v̄o in volēs romanos excusare dicit nō fuit
 se inf̄ romāos r̄ samnites fed' aliq̄d firmatū. s; solū
 mō spōsionē. qd̄ p̄t̄ p̄ hoc q̄ samnites retinuerūt sibi o b
 sides de romanis. Durant aut̄ hoc bellū fm̄ curro p̄
 us p̄ ānos. xlij. fm̄ titū lūiū p̄ ānos. xlvij. Ca. XXIII

cti sunt: vt sub iugum etiā
 mitterentur. Sed quia non
 diligebant gloriam propter
 iusticiam sed iusticia; p̄pter
 gloriam diligere videbant:
 pacem factam: sed usq; rupe
 runt: hec ideo commemorō
 qm̄ multi p̄teritaruz rerū
 ignari: qdam etiā dissimula
 tores sue scientie: si tempib;
 christianis aliquod bellum
 paulo diutius trahi vident
 ilico in nostram religionē p̄
 teruissime insiliūt: exclamā
 tes: q̄ si illa si esset: r̄ veteri ri
 tu numina colerentur: iā ro
 mana illa virtute que adiu
 uante Marte r̄ bellona tan
 ta celeriter bella confecit: id
 quoq; celerrime finiretur.
 Recolant igitur qui legēnt q̄
 diurna bella: q̄ variis eue
 tibus: q̄ lucretiē cladibus
 a veteribus sint gesta roma
 nis: sicut solet orbis terrarū
 velut p̄cellosissimum pelag'
 varia talia malozū tempe sta
 te iactari: r̄ qd̄ nolunt aliqua
 do fateantur: nec insanis ad
 uersus deuz linguis se interi
 mant: r̄ decipiant impitos.

at q' in regnis gubernandis nō est necessaria multitu-
do deoz. Et hōndit pmo p bec q' gessit cōstātin' ipa-
toz xpian'. scdo pō in caplo primo sequēti oñdit idē
p ea q' gessit theodosius xpianissim' impator. In p̄ia
pō p̄e facit duo. q' p̄io describit magnā t' diuinā p

sp̄erare cōstā-
ni. Scdo ibi. sed
rursus ne ipator
rē. reddit eaz q're
de cōsumitē p̄gi-
rātē nō dat omni-
bus impatoribus
xpianis etiā iustū
z bonū. Quātiā
ad p̄mū sciendūz
q' p̄m oziolum li.
vii. constantinus
fuit. xxxiij. impa-
toz romanoz qui
f̄m eutropiuz in
britannia maiori
scz q' mō vocatur
anglia ipator cre-
atus ē. cui' gesta
z p̄gitare d'iffu-
senarrant i b̄ito

supplicaret: q' hī spūs in tali-
bus multū valerēt: cōstātinū
impatorē nō supplicantez de-
monib'. s' ipm vex deū colē-
tē: tantis frenis ipleuit mūc-
ribus: q̄ta optare nullus au-
deret. b' Lūi etiā cōdere ciui-
tatez romano impio sociam
velut ipius rome filiam: sed
sine aliquo demonū templo
simulacroqz concessit. c' Diu
imperavit: vniuersum orbē
romanum: vnus augustus
tenuit et defendit: in admi-
nistrandis et gerēdis bellis
victoriosissim' fuit in tyrā-

ria triginta libro pmo scdo z tertio. b' Lūi etiā cō-
dere ciuitatē rē. hoc dicit q' cū cōcessit siluestro pape
z suis successorib' vrbē romanā cū toto impio occidē
tali. ipē trāstulit se in greciā. vbi cōdidit. i. inouauit z
vehementer auxit ciuitatē q' prius byzantiū vocabat.
q' pellans cā noie suo cōstantinopolim. i. constantini
ciuitatē. q' senatores romanos secū trāstulit. Et ibi sic
habet in cosmograpbia caput orientis imperij ēe vo-
luit. quā z roma nouā in memoriā romani imperij ap-
pellauit. c' Diu imperavit scilicet. xxxj. annis f̄m
ozoliū z eutropiū. vixit autēz. lxxj. ānis. z nico demie
mortuus est. d' Vniuersū orbē romanū. Signan-
ter dicit augustinus orbē romanū. q' nō totū orbē sim-
pliciter romani subditū habuerūt. vt p̄z in glo. super
iud. ij. ca. in principio. Cū z qd dicit in luca. Exat
dicitū a cesare augusto vt describeret vniuersus orbis
de orbē romāis subiecto intelligendū est. q' nec scythe
nec indi augusto subiecti fuerūt. q̄uis f̄m eutropiū s' i
bi munera miserint. nec partib. i. perse. nec etbiopes
erant sibi subiecti. aut vniqz fuisse subiecti romāo im-
perio legunt. e' In administrandis rē. q̄rū ad hoc
dicit eutropius li. x. q' innūcere animi cogit q̄z rures i
eo claruerūt. militaris glorie potentissim'. fortuna in
bellis p̄spera fuit. ingentēz apd barbaras gētes me-
mone gratiā collocauit. Lūilib' artib' z liberalibus
studijs dedit affectatoz iusti amonē. quē oēm sibi z li-
beralitate z docilitate q̄sunt. f' In tyrānis oppo-
mendis rē. Jstī tyrāni fuerūt maxēt' z licinius. De
maxētō scribit eutropi' li. x. q' cōstātinus āno impe-
rij sui quito bellū p̄tra cū mouit ciuile. copias ei' mul-
tis plīs fudit. z ipm postremo rome aduersū nobiles
oēs seuentē vicit. Jste fuit maxēt' xpianoz scuissi-
mus p̄secutor a q̄brā katheria passa ē martyriū z erat
fili' maximiani q' cū diocletiano ipauit. De licinio ve-
ro q' sororē cōstātinū des p̄sauerat. narrat ozoli' li. vij.
q' repentina rabie suscitatus. oēs xpianos ex palatio

iussit expelli. moxqz bellū inter ipm z cōstātinum ef-
ferbuit. sed constantinus liciniū in p̄ndonia vicit p̄i-
mo. z deinde apud aliadas oppressit. z oppressum ad
deditionē coegit. z ne iterū in p̄ncipem reipublice sta-
tum p̄stinum resumeret. pauatim cum iussit occidi

nis opprimendis p omnia p-
speratus ē. Grādeuus egrit-
tudine z senectute defunct'
ē. filios iperātes reliquit. s' z
rursus ne ipator q̄sqz iō xpia-
nus eēt vt felicitatem cōstā-
tini mereret. cuz p̄p̄ vitam
eternā q̄sqz debeat esse xpia-
nus. iouinianū multo citi'
q̄ iulianū abstulit gratianū
ferro tyrānicō permisit ite-
rim Longe quidem mitius
q̄ magnum pompeum: colē-
tem videlicet romāos deos.
Iam ille vindicari a catone
non potuit quez ciuilis belli

li. iij. ca. xxix. dicit ē. Julian' f̄m eutropiū li. x. impij
sui āno. vij. mortu' ē. videt autē c' putare ānos q̄b' fu-
erat impator: nā cōstātinus fili' cōstātini ipm cesarez
fecerat nō tñ augustū. s' postmodū z sensu sui exerce-
tus factus ē august'. z post mortē cōstātij. sol' impauit
āno vno z mensib' octo f̄m ozoliū. Iouinian' vō f̄m
ozoliū octauo mēse sui impij vitā finuit. i' Iou-
tianiū ferro tyrānicō rē. De isto gratiano narrat ozoli-
us li. vij. q. lx. ab augusto impertū tenuit. Narrat autē
paulus diacon' li. xj. q' histōriā romanoz quā eutro-
pius i choauerat cōtinuauit. incipēs ab. xj. libro hui'
histōrie. q' gratianus admodū iuuetis cū iā teneret ipe-
riū vt inestimabile multitudine hostiū romāis fimb'
infusam cerneret. fretus xpi potētia. belluz incredibili
felicitate cōfecit. Sed postmodū dū cerneret extremū
romano impio etnū p̄pter multitudinē gentiū q' z tra-
ipm iperū in surrexerāt. theodosiū ab hispania occer-
sūtū purpurā induit z impio orientis z t̄biacie p̄fec' dū
pō theodosius in orientē p̄spe cūcta gerit. quidā nomi-
ne maximus vir strenuus in britānia inuitus creat im-
perator. q' gratianū dolis arcūuentū interfecit. fratrē
eius valentinianū augustū expulit. q' in orientē ad the-
odosiū con fugiens ab ipō paterna pietate susceptus
mox impio restituit ē ipō maxio interfecto in vltionē
gratiani occisi z valentiniani expulsi. Et iō dicit h' aug'
q' gratianū de p̄misit ferro murt' p̄mū q̄ p̄p̄euz ma-
gnū deoz multoz cultorē. de q' dicitū fuit supra. li. iij.
ca. xij. q' mox gratianū vindicata fuit p̄ theodosium
mox aut p̄p̄euz nō potuit vindicari p̄ catonē. q' iij ab
ipō p̄p̄euz quasi heres ciuilis belli relictus fuit. h' p̄-
tāto dicit. qz cū apud thessaliā p̄p̄euz a iulio cesare vi-
ctus z fugat' eēt. vt supra. li. iij. ca. xij. dicitū fuit. ad ca-
tonē sic narrat lucan' li. ix. rāqz ad ducē z p̄ncipē suuz
z fugerūt reliquit exercitū p̄p̄euz. q̄s secū cato mille
nauib' ipositas ducēs p̄ mare. z fugies iuliu cesarē cū
ipm in africa applicuit. vbi circūducēdo eos per lo ca

*De iouiano +
p̄mā p̄p̄euz*

Liber

arenosa et quasi inuisa et etiam serpentibus plena. multis
suorum fame siti et estu fatigatis et a serpentibus etiam plu-
rimis consumptis. tanta miseria affectus est cum omnibus qui
eum secuti fuerant quod maximam eorum partem penituit a tulio ce-
sare se fugisse. Ipse vero postmodum cum venisset vicinam ci-
uitatem quodam die affri-
ce ne se cessare vi-
ueret. sic super li-
s. ca. xxij. dictum
fuit. seipsum inter-
fecit.
K. Quae regni p-
ticipes etc. vult du-
cere beatus augustinus quod
gratianus theodo-
sium fecit principem re-
gni. i. impium. cum in
gratianum dicit fra-
trem ex alia matre
puulum. magis ap-
perens bene fidele
locum quam numis
magnam impium quod
habuisset si sibi et
fratri totum impe-
rium retinuisset. fu-
it autem valentinianus
frater gratiani ad-
modum puulum. f. m.
paulum diaconum
Ca. XXVI
Nec et il-
le non solum
etc. In h-
ca. pbat augustinus idem
quod in precedenti ca-
pitulo quod gessit theo-
dosius christianus. i.
mus imperator. Et fa-
cit in h. capi. duo
quia primo descri-
bitur et per-
spirat. scilicet hoc ubi. quod autem fuit et etc. In prima parte facit
duo quod primo ostendit quod ex parte cum interfecit unum tyrannum. s.
maximam. scilicet ubi alium tyrannum etc. quod interfecit alium. Dicit
autem in principio huius capi. quod theodosius tanta fide serua-
uit gratiano defuncto. quod frater eius valentinianum admo-
dum inuenit. nam et ipse gratianus f. m. paulum diaconum non fu-
it nisi xxi. annorum quoniam mortuus est. restituit igitur. i. affecto ma-
ximo et pupillam. s. valentinianum quod admodum pupillum erat
primo custodiuit affectu. quem tamen destitutum in auxilio si-
ne omni negotio. i. difficultate poterat de medio abstulisse
se si lanus regnum caritati proposuisset. b. Deinde cum
maximus etc. hic tangit augustinus modum quod maximus viat. et va-
lentiano imperium restituit. b. quod factus habet in historia tripi-
ta li. ix. Ad cuius intellectum sciendum quod maximus postquam in-
fecerat gratianum. sic narrat orosius. fuit potentior theo-
dosio exercitu. s. theodosius fiducia erat in domino. Resi-
debat autem maximus adleie post predictam victoriam hiram de
gratiano. et quod comes eius andragarus nomine summa belli
administrabat. theodosius adleiam improuisus adueniens
dum andragarus nauali expeditione incautum theodosium pa-
rat puenire ipsum maximum ab immissis germanorum

tribus solo terrore nois erigere sine resistere clausit.
cepit et occidit. quod cognito andragarus se denavit in vn-
das precipitavit et suffocatus est. valentinianus vero recepta tra-
lia portus est igitur. quod postmodum gallia transiens cum ubi tradidit
le republicam in pace ageret. apud vicinam dolo arbogastis
comitis sui ut fe-
runt stragularis etc.
ut crederet volu-
raria sibi morem
posuisse laqueum
spensus est.
c. Sed ad iohannem
etc. facit augustinus me-
tionem de iohanne hie-
remia quem theodo-
dosius soluit. nam
sicut dicit viraspa-
trius et dominus euiden-
ter ipse. ppbene con-
tulit. ita ut non in-
cumbat et coproui-
cialibus suis futu-
ra potestatem. s. ena-
m particulari theo-
dosio quod belli cri-
turus et quod modis
victoria caperet e-
tyrannus. et quod irru-
ptos barbararum
genium passus est
sepe dicitur.
d. Alium tyrannum
eugenium etc. Dic-
sciendum quod sic nar-
rat paulus diaconus
li. xj. in histo-
ria romanos arbogastis
fides quod dicitur etc.
post mortem valenti-
niani eugenium ty-
rannum creauit. ut
f. eugenius nomen
imperatoris dicitur et ipse metipsum ageret. Erat autem cultus sordis
dissimulatio. et vir consilio. audacia potentiaque maxi-
mus. Lacerat autem vinctos inuicem inuictosque copias. ut
romanos perfidius. vel auxiliis barbarorum. Igitur eugenius
atque arbogastes cum instructa acie alpium transitus teneret
theodosius exprobrat ab omni in oratione totam noctem cre-
git. Et sic sciret se a suis destitutum. s. tamen ignoraret se ab
hostibus circumseptum. fiducialiter arma sumens. signo cru-
cis signum phodedit. ac se in bellum et si neco fecisset victor
futurum simul. nam consule iohannes anachoretas cum vicinam
hostes spononderat. Lu igitur ad aggressionem ventum esset
vehemens turbo a parte theodosii in ora hostium ruit qui et
spicula ab eis parte missa potens hosti infigit. spicula bo-
stium repulit. nec mora sua suorum data strage theodosio
sehostis exerat prostravit. Eugeni capto et interfecit
arbogastes se manu propria occidit. De ista historia ha-
bet factus in ecclesiastica historia li. xj. et in historia tripi-
ta li. xj. c. Claudianus etc. Adducit vero ad pro-
fatum paulum diaconum et similitur orosius versus claudi-
ani poeta. quos augustinus hic ponit. Iste claudius poeta
gentilis duo volumina edidit. quorum primum vocatur ma-

ius. scdm minus sz isti versus sunt in maiori vbi agit
de theodosio. 2 sunt versus claudiam bndi. Obvult
aduersas acies reuolutasqz tela. Uertit in auctores et
turbine repulit hastas. Nummū dilecte 2c.
Ad classica. Sic aut classica fm isido. li. viij. et by
mologiaz comua q in exercitu couocadi ca erat facta.

Victoriae 2c.

Quantum ad sim
mulacra iouis d
quibus h fit men
tio scienduz qz
gentiles attribue
bāt ioui tonitrua
2 fulmina ideo si
mulacrum iouis
effigebat cū qui
buldaz radijs ful
minū. de quibus
ouidi⁹ li. iij. d fa
ctus vbi loquens
de tempore quo
homines de diui
tjs non curauerit
sic dicit. Jupiter
āitqua vix stabat
tot⁹ in ede. Inqz
iouis dextra facti
le fulmē erat. Li
tus iuuuoli. ij. de
scdo bello puni
co dicit qz ppter
quedā pōgia p
curanda ioui pā
mū domū fulmē
aureū pondo qn
quaginta factuz
est. Ista ergo ful
mina fecerat ar
bogastes aurea.

que cernentes cursores imparozis tocantes in eius p
sentia. qz eis in tanta leticia ex victoria pcepta pmissū
fuit. dixerūt se libenter velle talibus fulminibus ful
minari. qd audiens imperator dedit eis hilariter aux
illud. fuerunt autem illa simulacra iouis consecrata
fm ritus aliquos gentiliū qui sperabant qz simula
era taliter consecrata 2 in summis alpibus posita the
odosio multum nocuissent qui tunc in alpibus erat.
forsitan sperauerat arbogastes qz iupiter fulmina vlt
tempestates aut turbines misisset in oza militum theo
dosij cū puenitū fuisset ad paelium. 2 ideo ecouerso de
immisit turbinem v alidum in boza hostium suorum.
b Non sicut cinna 2 maris 2c. De crudelitibus
istorum dicitur sup: a. li. ij. ca. xij. 2 li. iij. ca. xvij
qui nesciebant finem dare bello etiā obrepta victoria
cum tamen finis belli deberet esse victoria. secus fuit
de theodosio. de quo dicit paulus diaconus qz cupi
dinem triumphandi adeo deestatus est vt bella non
moueret sed inuenerit. i Non quieuit iustissimis
2c. Hic est sciendum qz sicut narrat paulus diaconus
libro. xj. valens qui fuit frater valentiniani impera

tois egregij. et ab ipso in cōmunionem imperij assum
ptus ab eudoxio arriane heres episcopo baptizatus i
seuissimam heresum lapsus est. conatusqz est catholi
cos persequi. sed fratris auctoritate compressus est.
post mortem vero fratris sui impertum orientis tenuit
2 impietatem quam dudum meditatus fuerat oper

luit ex orta: qz cuiquā nocere
voluit terminata. Inter hec
oia ex ipso initio imperij sui:
No quieuit iustissimis 2 mi
sericordissimis legibus adu
sus ipios laborati ecclesie sub
uenire: quā valēs hereticus
fauēs arriani vehement af
fixerat: cui⁹ ecclesie se mem
brū cē magis qm in terris re
gnare gaudebat. Simula
cra gentiū vbiqz euertenda
pcepit: satis intelligens nec
terrena munera in demonū
fide dei veri esse posita pote
state. Quid autem eius reli
giola humilitate mirabilius
quando in thessalonicensiū
grauiissimum sceltis: cui iam
episcopis intercedentib⁹ p
miserat indulgentiam: tum
tu quouidā qui ei coherebāt
vindicare cōpulsus est: 2 ec
clesiastica coercit⁹ disciplina
sic egit penitentia vt ipato
ria celsitudine p illo popul⁹
orans: magis fieret vidēdo
pstratē: qz peccādo timeret

gorbi per legatos suppliciter petiuissent episcopos
cibi mitti a quibus possent in fide instrui. valens ipato
is doctores arriani dogmata misit.

k Simulacra gentium 2c. De hoc narrat Dugo flo
riacensis qz theodosius contra errores gentiliū infur
gens lege data pcepit idolorum templa solotenus
euerti. Constantinus vero p⁹ phibuerat sacrificare
idolis. 2 eoz templa claudi fecit. Sz iulianus apotta
ra postmodum impietatem renouauit propter quod
theodosius omnia templa deorum dirui pcepit.

l Quid autem eius 2c. De hoc scribit hugo fioriacen
qz cū in thessalonica ciuitate fuisset orta seditio. quidā
iudices lapidati sunt a populo 2 occisi. d quo theodo
sius plurimum indignatus oēs iussit piter interim: n
secernēs nocentes ab inno cētib⁹. Igit cū in die pasce
interesse veller solēns. brūs ambrosius sibi ingressū
ecclesie interdixit. 2 cū publice penitere cōpult. vix post
multos gemitus 2 lachrymas 2 mirabilia humilitatis
indicta eius penitentia suscipiēs. theodosio in om
nibus que beatus ambrosius imponere volebat deuo
te ac humiliter obediens reconciliatus est ecclesie.

ribz expleuit. lege
dara vt monachi
militarent. nolē
tes iussit per tru
bunos et milites
fustibus interfe
ri. quorum inu
mera multitudo
pēpue in egypto
martyrij palmas
consecuta est. ac
per singulas vbi
qz prouincias ad
verū catholicas
ecclesias et recte
fidei populos di
uersa sunt illata
incomoda. Epi
scopos autem et
sāctos viros mli
tos misit in exili
uz quos postmo
dum tamen cum
exercitus duceret
contra gothos se
ra ductus peni
tentiā reuocari p
cepit. Sed cōtra
gothos cū domo
ad quam vulnera
tus deponatus
fuerat conuer
tus est iusto dei
iudicio. vt dicit
ozostus. quia cu 3

LXXVII
 a Rom
 p de iam
 er. In b
 ca. ondit au
 gust. q fuit
 libror pce/
 detu mare
 ria q r ipri
 dice libris i
 rero. r q in
 pris ia qui
 q libris se/
 quito r fa
 cit i hoc ca.
 duo q pno
 ondit sci p
 cedendo li / a
 br/ sufficiet
 itenu suu p
 basse. scdo
 ibi. qz tres
 pores re. q
 rudam psu
 prione r lo
 qitate irro
 nabilis lo/
 qntu iphe
 dit d qvdi
 cit infra.
 b No op
 ret qd cis n
 expedit vlt
 dicere q n
 expedit de
 re ca q sep
 fer q oino
 carer rde. r
 io n oprer
 ca edere et
 addit. faci
 le ei cuiq
 videri re /
 spondisse q
 tacere nolu
 it. facile e
 vt bo gar /
 rul? videat
 cuiq rridit
 se. s3 h b vi
 deat alicut
 no pte hoc
 eis q dilige
 ter conside
 rant ea q di
 cunt sic vi
 debitur.
 c Sine stu
 dio ptiu re
 i. sine b q
 studeat de
 fendere q

irata? hec ille fecit r si qua similia
 que comemorare longum e bona
 opa tulit. ex isto tpali vapore cuius
 libet culminis r sublimitat huma
 ne: quoru operu merces e eterna
 felicitas: cui? dato: est de? solis ve
 raciter pjs. Letera vero bona vi
 te huius vel fastigia vel subsidia si
 cur ipsum mudum: lucem: auras:
 terras: aquas: fructus: ipsiusq ho
 minis animā: corpus: sensus: men
 tem: vitam bonis malisq largitur
 In qbus est etiā quelibet imperij
 magnitudo quā p tempoz guber
 natione dispensat. **L. XXVII**
 a Rom de iam etiā illis re
 p spondēdū eē video q ma
 nifestissimis documentis
 quib? ondit q ad ista temporalia q
 sola stulti hēe concupiscunt: nihil
 deorum falsozū numerositas pfit
 confutati atqz conficti conant as
 serere: nō ppter vite pfitis vtilita
 tem sed propter eā que post mor
 tem futura est esse colendos deos.
 Nā istis q ppter amicitias mundi
 hui? volūt vana colere r nō se per
 mitti puerilibus sensib? cōquerun
 tur: his quinqz libris satis arbitroz
 eē responsum. Quoz tres pores
 cū edidissent: r in multoz manib?
 esse cepissent: audiui quosdam ne
 scio q aduersus eos rñsionem scri
 bendo pparare. Deinde ad me p
 latum est q iam scripserint: sed tē
 pus querāt quo sine piculo possint
 b edere. Quos admoneo: nō op
 tent qd eis nō expedit. Facile est
 eū cuiqz videri respondisse q tace
 re noluit. Aut quid est loquaci? va
 nitate? Que nō ideo pōt qd veri
 tas: qz si voluerit etiā plus pōt cla
 mare qz veritas. S3 plderēt omnia
 diligenter: r si forte sine studio pri
 umudicantes eē talia pspexerint
 que poti? exagitari qz conuelli pos
 sint garrulitate impudētissima: r
 quasi satyrica vel inimica leuitate
 cobibeant suas nugae: r potius a
 prudentibus emendari qz laudari
 ab imprudentibus eligant. Nam
 si nō ad libertatem vera dicendi: s
 ad licentiā maledicendi temp? ex

peccat: absit vt eis euēiat qd e
 ait tullius de quodā qui pec
 cādi licentia felix appellabaf
 Q miser cui peccare licebat
 Unde qd quis est qui maledi
 cendi licentia felicē se putat
 multo erit felicior si hoc illi
 oino nō liceat: cum possit de
 posita inanitate iactātie etiā
 isto tempe tanqz studio cōsu
 lendi qd voluerit contra
 dicere: r qtrum possit ab eis
 quos consulit amica dispu
 tatōe: hoc est honeste: graui
 ter: libere: qd optet audire.

res aliquas solū
 hns studiū ad b
 q possit inueni
 re vritatem
 d Quali saty
 rica id est potius
 dicunt em. poete
 satyrica fm iudo
 ruz li. viij. cy. Al
 qbus vna gene
 raliter corporum
 necyerebarur eis
 pessimum quēqz
 describere. c
 Qd ait tull? d q
 dā q peccat: licet
 tis felix appella
 batur.

Explicitus est liber quintus.

Incipiunt capitula libri sexti.

- i De his qui dicunt deos a se non ppter presentem vitam coli sed propter eternam.
- ii Quid varronem de dijs gentium sensisse credendum sit: quorum talia et genera r sacra detexit vt reuerent? cum eis ageret si de illis omnino reticeret.
- iii Quis sit partitio varronis librorū suozum quos de antiquitātibz rerū humanarum diuinarūqz cōposuit.
- iiii De disputatione varronis apd cultozes deorum antiquiores res humane qz diuine reptantur.
- v De tribus generib? theologie fm varronem. s. vno fabuloso: altero naturali: tertio ciuili.
- vi De theologia mystica. id est fabulosa: r de cūnli contra varronem.
- vii De fabulose r ciuili theologie similitudine atqz concordia.
- viii De interpretationibus naturalium rationum quas doctozes pagani p dijs suis conantur ostendere.
- ix De officijs singulorū deozum.
- x De libertate senecae qui vehementius cinilem theologiam reprebendit qz varro fabulosam.
- xj Quid de iudeis seneca senserit.
- xij De gentiliū deozum vanitate detecta nequeat dubitari eternam eos vitam nemini prestare: qui nec ipsam aduuant temporalem.